

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลศิลป์ ศิษย์บุญเลิศ. 12 มกราคม 2544. นักแสดง. สัมภาษณ์.

กรมศิลปากร. 2526. มหรสพของไทย. กรุงเทพฯ : อักษรประเสริฐ.

คติพร ดลกิจ. 1 มิถุนายน 2540. ชีวิตเทพนิยายของเด็กกำพร้าไชยา มิตรชัย จาก 'พระเอกลิเก' เป็น 'นักร้องลูกทุ่ง'. ข่าวสด : 5 - 6.

คนขายมาลัยและชายตัว. 31 มกราคม 2544. สัมภาษณ์.

คึกฤทธิ์ ปราโมช , ม.ร.ว. 2515. "ลิเก" นาฏศิลป์และดนตรีไทย. พระนคร : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อ้างถึงใน อรรถ ฤกษ์งามและ สมคิด ชัยวัฒน์. 2530 - 2531.

ค่านิยมทางสังคมและศาสนาต่อการแสดงลิเกในล้านนา. มหาวิทยาลัยพายัพ.

เครือจิต ศรีบุญภาคและคณะ. 2542. สุนทรียภาพของชีวิต. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

จตุพร. 10 ตุลาคม 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.

จันทร์ภา. 1 มิถุนายน 2540. เยี่ยมหลังโรง. ข่าวสด : 5 - 6.

จิตร ภูมิศักดิ์. 2541. โฉมหน้าศักดินาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.

เจนภพ จบกระบวนวรรณ. 2524. จาก "ดอกดิน" ถึง "หอมหวล". กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.

เจนภพ จบกระบวนวรรณ. 2526. "พ่อครูหอมหวล นาคศิริ" ราชาลิเกลูกบท. วารสารวัฒนธรรมไทย 22 , 9(กันยายน)

ชลดา ศิริวิทย์เจริญ. 2519. การศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์. วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชะโอษฐ์. 10 ตุลาคม 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.

ชาติวี วีระวัฒน์. 25 มกราคม 2544. ผู้กำกับและนักแสดง. สัมภาษณ์.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริและคณะ. บรรณาธิการ. 2540. บันทึกการสัมมนา จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับเมืองไทยสมัยใหม่. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชุมพล ไหมงาม. 13 ธันวาคม 2543. ไต๋โผและนักแสดง. สัมภาษณ์.

ญ 1. 24 สิงหาคม 2543. คนดูหญิง อายุ 47 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 2. 24 สิงหาคม 2543. คนดูหญิง อายุ 47 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 3. 24 สิงหาคม 2543. คนดูหญิง อายุ 47 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 4. 24 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 69 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 5. 6 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 50 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 6. 6 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 56 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 7. 28 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 62 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 8. 28 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 67 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 9. 31 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 28 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 10. 31 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 46 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 11. 31 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 17 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 12. 31 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 43 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 13. 31 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 43 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 14. 18 มกราคม 2544. คนดูหญิง อายุ 55 ปี. สัมภาษณ์.

ญ 15. 20 ธันวาคม 2543. คนดูหญิง อายุ 57 ปี. สัมภาษณ์.

ดาวทอง. 24 สิงหาคม 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.

ตำราฐานภาพ , สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. 2505. ศาสน์สมเด็จพระ. เล่ม 17 – 18

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

เดลินิวส์ภูมิภาคร่วมส่งเสริมปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย ลีเก สมบัติวัฒนธรรมหมู่บ้านเมือง. 2 เมษายน

2537 เดลินิวส์ : 30.

เต็มสิริ บุญยสิงห์. 2514. วิชานาฏศิลป์ (การละครเพื่อการศึกษา) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

อ้างถึงใน สุพล วิรุฬห์รักษ์. 2538. ลีเก. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. ม.ป.ป. "Semiotics". เอกสารประกอบการสอน วิชา ความคิดกับการสื่อ

สาร. ม.ป.ท.

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. 2542. "โลกเก่า - โลกใหม่ ในจินตทัศน์ของละครโทรทัศน์ไทย". จินตทัศน์

ทางสังคมในภาษามวลชน. โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ทองเจือ โสภิตศิลป์. 2529. "ประวัติลีเก ประสพการณ์ชีวิต สารคดีลีเก". วารสารวัฒนธรรมไทย.

(พฤศจิกายน) : 18 – 24. อ้างถึงในสุริยา สมุทคุปดี และคณะ 2541. แต่งองค์ทรงเครื่อง

"ลีเก"ในวัฒนธรรมประชาไทย : Like in the Thai Popular Culture. มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีสุรนารี.

เทพบัญญัติ หอมหวล 2. 16 มีนาคม 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.

ไทยรัฐ. 19 ธันวาคม 2543 : 19.

ธนิษทร์ ตีรนานนท์. 2539. ไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ : ศึกษาผลของการสื่อสารต่อการบริโภคสินค้าและบริการของคนไทยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

น้องบอย ธนุเพชร. 24 สิงหาคม 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.

นักแสดงหญิง อายุ 15 ปี. 31 มกราคม 2544. สัมภาษณ์.

นันทน์ธนา. 2529. เดลินิวส์ : 5 . 15.

นันทพร ไชยยะสุวรรณ. 5 มิถุนายน – 11 มิถุนายน 2542. เส้นทางมายา (ภาพ) 'ไชยา มิตรชัย' สิ้นมนต์ขลัง. เนชั่นสุดสัปดาห์ : 52 – 53 .

นางนวล , นามแฝง. 2536. "ชีวิตที่ไม่เหมือนโลก ของสมศักดิ์ ภัคดี". วาไรตี้ 1 , 10 (พฤษภาคม) : 228 - 233.

นายพลอย หอพระสมุด. 2442. ใน ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล , บรรณาธิการ (2543) .

เบิกโรง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

นิติพัฒน์ วิจิตรภาพ. 2537. การสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์ไทย เรื่อง "สี่แผ่นดิน". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2538. "ความล้าลึกของ "น้ำเน่า " ในหนังไทย ". ไทน์ คาราบาว น้ำเน่า หนังไทย. กรุงเทพฯ : มติชน.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2534. "นาฏกรรมและการสื่อความกับอนาคต", เบิกโรง ข้อพิจารณานาฏกรรมในสังคมไทย. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญเลิศ นาจพินิจ. 16 มีนาคม 2543. ศิลปินแห่งชาติ. สัมภาษณ์.

บุญเลิศ นาจพินิจ. 17 พฤศจิกายน 2543. ศิลปินแห่งชาติ. สัมภาษณ์.

บุญเลิศ นาจพินิจ. 28 กุมภาพันธ์ 2544. ศิลปินแห่งชาติ. สัมภาษณ์.

ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล. 2543. ใน เอกสารประกอบการเสวนาวิชาศรมความคิดครั้งที่ 3 เรื่อง ภูมิปัญญาในเทศศาสตร์ตะวันออก คีตะ - นาฏกรรมไทยบนทางเปลี่ยนแห่งยุคสมัย.

ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล. 2544. ว่าด้วย "ลิเก". ใน กรุงเทพธุรกิจ . 2 กุมภาพันธ์ 2544 : 1.

ปัญญา นิตยสุวรรณ. 25 มีนาคม 2532. ตลกในนาฏกรรม. สยามรัฐ : 13.

ผะอบ โปษะกฤษณะ และ สุวรรณ อุดมผล. ม.ป.ป. วรรณกรรมประกอบการเล่นลิเก. โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ฯ. กระทรวงศึกษาธิการ.

พรภัสสร พรบุญเลิศ. 1 กุมภาพันธ์ 2544. นักแสดง. สัมภาษณ์.

- พลาดิสัย สิทธิธัญกิจ. ม.ป.ป. ลิเก. นนทบุรี : สำนักพิมพ์บ้านทิพย์สยาม. อ้างถึงในสุริยา สมุทคุปดี และคณะ. 2541. แต่งองค์ทรงเครื่อง "ลิเก" ในวัฒนธรรมประเทศไทย : Like in the Thai Popular Culture. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- พาดณี สีสวย. 2534. "สุนทรียะของนาฏศิลป์ไทย". เอกสารประกอบการสัมมนา และสาธิตเรื่อง นาฏศิลป์ไทย (1) เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร. ม.ป.ท.
- เพทาย อรรถศิลป์. 2538. "สายทอง ภูธร" อีกทางเลือกของลิเกภาคกลาง. ศิลปวัฒนธรรม, 16, 8 (มิถุนายน) : 66 – 69.
- ไพบูลย์ ดวงจันทร์. 19 มกราคม 2537. "ลิเกถาจะสิ้นแผ่นดินสยาม". สยามรัฐ : 7
- ฟ้าประธาร หอมหวล 2. 16 มีนาคม 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.
- ฟ้าประธาร หอมหวล 2. 14 กันยายน 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.
- มนตรี ตราโมท. 2498. การละเล่นของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์.
- ราชันย์ ขวัญชัย. 12 มกราคม 2544. นักแสดง. สัมภาษณ์.
- จำพิง โจมงาม. 12 มกราคม 2544. นักแสดง. สัมภาษณ์.
- ลิเกปัญญาชน ของกลุ่มคนมีไฟ และความฝัน. 7 กรกฎาคม 2542. มติชน : 13 – 14.
- วรรณาศิษย์หอมหวล. 13 ธันวาคม 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.
- วลีรัตน์ กฤตลักษณ์. 2526. สุนทรีลักษณะในกนกนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. 2538. การละครฝรั่งเศส ศตวรรษที่ 18. โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาริน. 31 มกราคม 2544. นักแสดง. สัมภาษณ์.
- วาคภฏ. ม.ป.ป. อสังการศาสตร์. แปลโดย ป.ส. ศาสตร์. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ คุณหญิงจิว เกษตรศิริภริกา.
- วิภาพ คัญทัพ. 2540. การพิจารณาลิเกไทยในมุมมองใหม่ ถามหาความเป็นเลิศระดับนานาชาติ. วารสารความรู้คือประทีป 1/2540 : 18 – 26.
- วิโรจน์ วีระวัฒนานนท์. 12 มกราคม 2544. ผู้เชี่ยวชาญและนักแสดง. สัมภาษณ์.
- วีระ เลิศจันทิก . 2541. เพลงโคราชในกระแสโลกาภิวัตน์. ปริญญาโทมหาบัณฑิตสาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีระ เลียบหลี่. 26 กุมภาพันธ์ 2544. เจ้าของร้านตัดเย็บชุดลิเก. สัมภาษณ์.

- สดใส พันธุมโกมล. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศิลปะของการแสดง (ละครสมัยใหม่). กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร กนิษฐ. 24 สิงหาคม 2543. นักแสดง. สัมภาษณ์.
- สละ ลิขิตกุล. ม.ป.ป. คึกฤทธิ์เล่นลิเก. กรุงเทพฯ : ปิยะสาส์น.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2524. "คำนำเสนอ ความเป็นมาของลิเก" ใน ยี่เก "ดอกดิน" ถึง "หอมหวล" ใน
เจเนภาพ จบกระบวนวรรณ. 2524. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2540. "คำนำเสนอ การละเล่นมาก่อนการแสดง" ใน มนตรี ตราโมท .
การละเล่นของไทย พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มติชน.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2542. ร้องรำทำเพลง ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มติชน.
- สุรางค์ หิรัญบุรณะ. 2520. ภาษาในวรรณกรรมชาวบ้าน (ลิเก). วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 7 เล่ม
ที่ 2 (ตุลาคม - ธันวาคม) : 2 - 13.
- สุนนมาลย์ นิมนต์พันธ์. 2532. การละครไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2524. ภาษาลิเก. วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม). 70 -
75.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2538. ลิเก. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2543. วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา สมุทคุปดี และคณะ. 2541. แต่งองค์ทรงเครื่อง "ลิเก" ในวัฒนธรรมประชานิยมไทย : Like in
the Thai Popular Culture. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สุวรรณ สถาอาพันธ์. 2543. "วิวาทะปรัชญาการสื่อสารตะวันออก - ตะวันตก".
เอกสารบันทึกการเสวนา อวศรมความคิดครั้งที่ 1 เรื่องภูมิปัญญาในเทศศาสตร์ตะวันออก. ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดงร่วมกับโครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ อุดมผล. 2528. วรรณกรรมการแสดงของไทย. กรุงเทพฯ : ประกายพริก.
- สุเชาว์ พลอยทุม. 2534. ผู้แปล. สุนทรียศาสตร์ ปัญหาและทฤษฎี ว่าด้วยความงามและศิลปะ.
มปท.
- เสฐียรโกเศศ. 2507. การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์. ราชบัณฑิตยสถาน . ม.ป.ท.
- อ. พิบูลสงคราม. ม.ป.ป. จอมพล ป. พิบูลสงคราม. ม.ป.ท.
- อรัญ ยูแบงค์ และ สมคิด ชัยวัฒน์. 2530 - 2531. คำนิยมทางสังคมและศาสนาต่อการแสดงลิเก
ในล้านนา. มหาวิทยาลัยพายัพ.

เอกชัย สุนทรพงศ์ และ สาวนิตย์ แสงวิเชียร. 2529. ความงามสุนทรียศาสตร์สำหรับผู้เฝ้ารู้
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการณมิติใหม่ของสื่อพื้นบ้าน : บทบาทของศิลปินพื้นบ้าน
ในฐานะนักสื่อสารเพื่อการพัฒนาและถ่ายทอดวัฒนธรรม . 2535.

เอี่ยมเดือน บุญเรือง. 12 มกราคม 2544. นักแสดง. สัมภาษณ์.

ไฉ่ต อ่อนละออ. 12 มกราคม 2544. นักแสดง. สัมภาษณ์.

ภาษาอังกฤษ

Carkin , Gary Bryden. 1984. Likay : The Thai Popular Theatre Form and Its Function
whitin Thai Society. Doctoral Dissertation, Michigan State University.

Elam Keir. 1980. The Semiotics of Theatre and Drama. ST Ivesple : Clap

F.De Saussure. 1979. Course In General Linguistic. London : Fontana. Cited in อรรถวรรณ
ปิลันธน์โวกาท. 2542. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

Frey ,R. L. et al. 1991. Investigating Communication An Introduction to
Research Methods. New Jersey : Prentice – Hall .

Graham Gordon. 1998. Philosophy of the Arts . New York : Routledge.

Grow , Mary Louise . 1991. Laughter for Spirits . A Vow Fulfilled : The Comic
Performance of Thailand 's Lakhon Chatri Dance – Drama. Doctoral
Dissertation,The University of Wisconsin – Madison.

Guiraud Pierre. 1975. Semiology. New York : Routledge &Kegan Paul.

Jacobus,L.A. 1968. Aesthetics and The Arts . America : McGraw – Hill.

Manewan Pewnim. 1995 . Sanuk : A Study of Thai "Leisure" Activity In Transition.
Doctoral Dissertation. University of Hawii.

Mattani Moj dara Rutnin . 1983. Transformation of Thai Concepts of Aesthetics. Thai
Khadi Research Institute Thammasat University. (Paper originally present at the
Conference on Southeast Asian Aesthetics , Cornell University Ithaca , Newyork
, August 23 – 26 , 1978).

O' Sullivan Tim et al. 1983. Key Concepts In Communication. London : Methuen&Co.

Roland Barthes . 1964. "วรรณคดีและความหมาย" (Litterature et signification) . Essais Critiques.

Thompson , J.B. 1995. The Media and Modernity : A Social Theory of the Media.
Cambridge : Polity .

Wiriyasakpan , Jiraporn . 1992. Nationalism and The Tranformation of Aesthetic Concepts : Theatre in Thailand During The Pibun Period . Doctoral Dissertation,
Cornell University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เรื่องย่อจากการบันทึกการแสดงลิเก 10 ครั้ง

เรื่องที่หนึ่ง ชื่อเรื่อง ผู้หลงผิด

คณะ ฟ้าประธาร หอมหวล 2

สถานที่ งานไหว้ครูประจำปี วัดพระพิเรนทร์

วันที่ 2 กันยายน 2543

ณ ครอบครัวยุคหนึ่ง มีชายสามคนซึ่งเป็นพี่น้องกัน ชื่อ ฤทธิ์ รณ เล็ก อาศัยอยู่กับแม่ คนกลางที่ชื่อว่ารณ และเล็กซึ่งเป็นคนเล็กไปจำเรียนในเมือง ส่วนฤทธิ์พี่ชายคนโตก็ไม่เอาถ่าน เมื่อย่าแม่ เคยมีคนรักชื่อพิศเพลิน ก็ตีจากไปด้วยความระอา ทุก ๆ วัน ฤทธิ์จะถูกผู้เป็นแม่ตำว่าเพราะพฤติกรรมของตนตลอด อยู่มาวันหนึ่งมีนิกเลงสองพี่น้องชื่อว่าพิณกับเพลิง มาเจอกับพิศเพลินเข้า ก็เกิดความชอบพอและพยายามที่จะขึ้นใจพิศเพลิน พอดีกับที่รณเรียนสำเร็จและกำลังเดินทางกลับบ้านผ่านมาเห็นเข้า ก็ช่วยเหลือพิศเพลินไว้ได้ ทั้งรณและพิศเพลินก็ถูกใจกันและจับกัน ขณะนั้นเองฤทธิ์ซึ่งเป็นพี่ชายของรณ และเป็นแฟนเก่าของพิศเพลินมาเห็นเข้าก็บังเกิดความเสียใจก็เลยกลับบ้าน และชวนเพื่อนสองคนคือ ใจนัส และอังกอร์ มาตีมีเหล่าที่บ้าน ซึ่งทำให้แม่โกรธมากจึงตำว่าฤทธิ์อย่างเสีย ๆ หาย ๆ ทางด้านฤทธิ์ก็เมาขาดสติ โมโหจนล้มตัวฆ่าแม่ตาย

เมื่อแม่ตายไป ฤทธิ์ได้สติกลับคืนมาก็ร้องไห้เสียใจกับการกระทำของตนเอง ซึ่งรณกับเล็กกลับมาบ้านเห็นเข้าก็เสียใจมาก เล็กถึงกับจะฆ่าฤทธิ์เสียแต่รณก็ห้ามไว้เพราะเป็นพี่น้องกัน เกรงจะเป็นบาป ฝ่ายฤทธิ์เองก็เสียใจอย่างสุดขีดและคิดว่ามีดมาฆ่าตัวเองตายตามแม่ (จบการแสดง)

เรื่องที่สอง ชื่อเรื่อง บาปพยาบาท

คณะ บรรพูล ส. เทวราช

สถานที่ งานเปิดวิก ย่านวัดกำแพง จรัลสนิทวงศ์ ซอย 13

วันที่ 8 ตุลาคม 2543

กล่าวถึงภายในพระราชวังขององค์กษัตริย์ชัยสุริยา ซึ่งปัจจุบันครองราชย์แต่เพียงผู้เดียวเพราะมเหสีได้สวรรคตลง แต่ก่อนสวรรคตนั้นมเหสีได้ประสูติพระราชโอรสไว้ กษัตริย์ชัยสุริยาจึงต้องนำโอรสน้อยไปฝากไว้กับแม่หม้อชื่อบาหยัน ซึ่งเป็นภริยาของขุนวังทัศยุ ขุนนางภายในวัง แต่ขุนวังทัศยุนี้เป็นคนที่มีความมักใหญ่ใฝ่สูงมาก กอปรกับเมื่อหน่ายกับชีวิตการรับราชการที่ไม่เจริญก้าวหน้า จึงออกอุบายวางแผนที่จะสลักลูกชายของตนกับโอรสกษัตริย์ ซึ่งมีวัยเดียวกันและบังเอิญที่มีหน้าตาละม้ายคล้ายกัน จึงไปหาบาหยันผู้เป็นเมียและจะสังหารโอรสเสียและยกลูกของตนเป็นโอรสแทน ฝ่ายบาหยันนั้นเป็นคนมีจิตใจดี จึงวางแผนลวงสามีว่า ให้นำลูกของทั้งคู่ไปถวายองค์กษัตริย์ก็ได้ แต่องค์ราชโอรสนั้นตนจะนำไปสังหารเองในป่า ซึ่งขุนวังก็ตกลงตามนั้น

แต่แท้จริงบาทนพาราชาโอรสหนีเข้าป่า ขณะเดินทางก็พบกับขุนโจรชื่อตายัญ ซึ่งขุนโจรคนนี้ก็พึงใจในตัวบาทนพาราชาโอรสให้บาทนไปอยู่เป็นเมียของตนแล้วจะไว้ชีวิตเด็ก บาทนจำใจจะต้องยอมเพื่อรักษาชีวิตของโอรสไว้ แต่ขอข้อแม้ว่าถ้าเด็กคนนี้ได้โตเมื่อไร ห้ามให้ออกปล้นเด็ดขาด ขุนโจรตายัญก็ตกลงตามนั้น

เมื่อเวลาผ่านไปองค์โอรสโตขึ้นมีความงามสมกับผู้มีบุญญาธิการมีนามว่าธีรยุทธ ก็ต้องพบกับความเศร้าใจเมื่อขุนโจรตายัญผิดสัญญาบังคับให้ออกปล้น ซึ่งธีรยุทธก็นำตานองหน้ารับปากว่าจะไปปล้นเพราะถ้าไม่ยอมออกปล้น ขุนโจรตายัญจะฆ่าบาทนเสีย ส่วนลูกชายของบาทนที่ถูกกลับไปเป็นโอรสก็เติบโตขึ้นอย่างสะดวกสบาย มีชื่อว่าโอรสทุษยันต์ ซึ่งมีความเฉลียวฉลาดและรำคาญผู้หญิงที่ชอบตามติดตน โดยเฉพาะอรยาพระหลานหลวงที่ชอบมาหาตนบ่อย ๆ วันหนึ่งทุษยันต์คิดจะเดินทางไปต่างเมืองเพราะทราบว่าจะได้พบหญิงสาวใจดีให้ ขณะเดินทางก็พบมัสยาเข้าซึ่งเป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างหน้าตางดงามจึงเข้าไปเกี่ยวแต่มัสยาไม่เล่นด้วยจึงร้องให้พ่อช่วย ซึ่งพ่อของมัสยาก็คือขุนวังทัตคนนั่นเอง ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นราชครูสอนวิชาทางการรบให้กับทุษยันต์ (ทุษยันต์กับมัสยาเป็นพี่น้องกันแต่ไม่มีใครทราบ) เมื่อราชครูเข้ามาขวาก็สร้างความโกรธเกรี้ยวให้กับทุษยันต์มากโดยเฉพาะเมื่อราชครูตำว่าทุษยันต์ว่าเป็นไอ้ลูกทรมี หลังจากนั้นราชครูก็พยายามเล่าความจริงให้ฟัง.....(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

เรื่องที่สาม ชื่อเรื่อง โอรสไร้บัลลังก์
 คณะ เจกมด กลิ่นพยอม
 สถานที่ งานปิดวิก วงศ์สว่าง ซอย 19
 วันที่ 15 ตุลาคม 2543

มีกษัตริย์องค์หนึ่งชื่อว่า แสงทินกร ครองราชย์อย่างมีความสุขกับมเหสีชื่อศรีสุรางค์ แต่ทั้งคู่ไม่มีโอรสหรือธิดาร่วมกัน จึงไปขอเด็กมาเลี้ยงเป็นโอรสบุญธรรม ให้ชื่อว่าแสงอาทิตย์ ซึ่งมีภูมิหลังที่ไม่ค่อยดีเพราะมีสหายเป็นโจรชื่อว่ากาละกะ กาลเวลาผ่านไป พระมเหสีได้ทรงตั้งพระครรภ์ ซึ่งสร้างความดีใจให้ทั้งกษัตริย์แสงทินกรและตัวพระมเหสีเป็นอย่างมาก แต่มีอยู่ผู้หนึ่งที่ไม่ได้ดีใจเลย นั่นคือโอรสบุญธรรมแสงอาทิตย์ เพราะเกรงว่าถ้าพระมเหสีประสูติแล้ว เด็กคนนั้นไม่ว่าจะเป็นโอรสหรือธิดาก็ต้องมีอำนาจวาสนาเหนือกว่าตนเพราะเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของกษัตริย์แท้ ๆ เมื่อบังเกิดความอิจฉาริษยา จึงวางแผนที่จะกำจัดทั้งพระมเหสีและบุตรในครรภ์เสีย จึงวางอุบายให้เจ้ากาละกะโจรผู้เป็นเพื่อนออกอาละวาดปล้น เมื่อเรื่องดังกล่าวเข้ามาถึงในเมือง แสงอาทิตย์ก็แกล้งไม่สบาย ให้องค์กษัตริย์แสงทินกรออกไปปราบแทน องค์กรกษัตริย์หลงเชื่อจึงออกไปปราบโจร ขณะที่องค์กรกษัตริย์ไม่ได้อยู่ในเมือง มเหสีศรีสุรางค์ก็ประชวรพระครรภ์และประสูติโอรสแฝด ซึ่งแสงอาทิตย์ก็เตรียมจะสังหารโอรส อยู่ ๆ ก็มีไฉ่โม่งนิรนามมาช่วยเด็กไว้

เมื่อองค์กรกษัตริย์เสด็จกลับจากการปราบโจร แสงอาทิตย์ก็ทูลความเท็จ สร้างเรื่องว่ามเหสีประสูติแล้ว แต่ก็มีชายนิรนามมาขโมยเด็กไปซึ่งคงเป็นชายชู้ของศรีสุรางค์ องค์กรกษัตริย์แสงทินกรทุเบาเชื่อคำแสงอาทิตย์ก็พิโรธอย่างรุนแรงรับสั่งให้แสงอาทิตย์นำมเหสีของตนไปประหารเสีย แต่ขณะที่แสงอาทิตย์กำลังจะลงมือนั้น ไฉ่โม่งนิรนามคนเดิมก็มาช่วยองค์มเหสีไว้อีกครั้ง กาลต่อมาแสงอาทิตย์คิดกาลใหญ่ลอบปลงพระชนม์กษัตริย์แสงทินกร แต่กษัตริย์แสงทินกรหลบหนีไปได้ แสงอาทิตย์จึงตั้งตนเป็นกษัตริย์แทน

กล่าวฝ่ายไอ้โม่งนิรนามก็นำเด็กไปเลี้ยง 1 คน จนโตเป็นหนุ่มให้ชื่อว่าเพทาย ต่อมาเพทายมาหางานทำที่ตลาดก็พบกับพ่อค้าชื่อว่าทับทิมก็ถูกคอกันสาบานจะเป็นเพื่อนตายกัน โดยทับทิมชวนเพทายให้เข้าวังเพื่อไปกำจัดแสงอาทิตย์เสีย ถ้าทำได้จะได้เป็นทหารเอก เพทายตกลง และทั้งคู่ก็ลอบเข้าห้องบรรทมของแสงอาทิตย์ และทับทิมก็ประกาศตนว่าเป็นผู้นำแสงอาทิตย์มามอบให้กับกษัตริย์แสงทินกรเพื่อเป็นโอรสบุญธรรม.....(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

เรื่องที่สี่ ชื่อเรื่อง เจ้าบ่าวจอมปลอม
 คณะ นพรัตน์ ไม้หอม
 สถานที่ งานปดวิก เหวดี ซอย 48 ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี
 วันที่ 24 ตุลาคม 2543

ณ เมืองขององค์กษัตริย์ศรีวิชัยซึ่งครองราชย์อยู่ ครั้งหนึ่งเคยมีเหตุทั้งฝ่ายชายและฝ่ายขวา แต่ทั้งคู่สวรรคตแล้วในปัจจุบัน องค์กษัตริย์มีราชโอรสทั้งหมด สามองค์คือ องค์โตชื่อว่ามหินทรราชและองค์เล็กชื่อว่า วิเชียรรัตน์ ซึ่งประสูติจากมเหสีฝ่ายขวา ส่วนโอรสองค์กลางชื่อว่าอาฆาตมณเฑียร ประสูติจากมเหสีฝ่ายซ้าย

มหินทรราชและวิเชียรรัตน์ได้ไปรำเรียนเพลงดาบ เพลงทวนในสำนักดาบแห่งหนึ่ง ส่วนอาฆาตมณเฑียรไม่ได้ไปด้วย ซึ่งจิตใจก็ร้อนรุ่มเพราะตนเป็นเพียงโอรสของมเหสีฝ่ายซ้าย เกรงว่าจะไม่ได้ครอบครองเมืองต่อจากองค์กษัตริย์ศรีวิชัย จึงตัดสินใจไปทูลขอเมืองจากพระบิดา แต่องค์กษัตริย์ศรีวิชัยปฏิเสธ อาฆาตมณเฑียรจึงทำการปฏิฆาต และตั้งตนเป็นใหญ่

กล่าวฝ่ายราชครูชื่อพระยาทรงธรรมมีบุตรชื่อสนธยา เมื่อกษัตริย์สวรรคตจึงให้บุตรของตนไปตามราชโอรสวิเชียรรัตน์กลับเมือง ซึ่งขณะนั้นองค์ราชโอรสมหินทรราชเดินทางกลับมาก่อนแล้ว เมื่อทราบข่าวพระราชบิดา ก็ให้ทหารคนสนิทชื่อว่าไอ้ทองไปตามวิเชียรรัตน์กลับเมืองด้วย ฝ่ายอาฆาตมณเฑียรก็ไปตามหาวิเชียรรัตน์ด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะลอบสังหารเสียก่อน

ทางด้านโอรสวิเชียรรัตน์นั้นยังไม่ทราบข่าวในเมือง เมื่อรำเรียนจบก็อยากจะทำพระคู่หมั้นที่ชื่อว่าสไบทิพย์ก่อน ก็เดินทางไป ระหว่างทางก็พบกับอาฆาตมณเฑียรซึ่งปลอมตัวเป็นโจรป่าจะฆ่าคนที่ชื่อวิเชียรรัตน์ก็ต่อสู้กัน ขณะนั้นสนธยามาเห็นเหตุการณ์เข้า จึงเข้าช่วยเหลือวิเชียรรัตน์ เมื่อช่วยได้ก็ถามว่าใครกันที่ชื่อวิเชียรรัตน์ ฝ่ายไอ้ทองเดินทางมาสมทบก็ถามหาคนที่ชื่อวิเชียรรัตน์ ทำให้วิเชียรรัตน์เกิดความแปลกใจ และไม่ไว้ใจว่าทำไมใคร ๆ ก็ถามหาวิเชียรรัตน์ จึงไม่กล้าเปิดเผยตัวเอง แกล้งบอกว่าตนเองเป็นชาวบ้านธรรมดา ๆ ชื่อว่า เชียร เพราะไม่แน่ใจว่าใครจะมาดีหรือมาร้ายกับตน ต่อมา เชียร ไอ้ทอง และสนธยาก็ร่วมสาบานที่จะเป็นเพื่อนรักต่อกัน

กล่าวฝ่ายเมืองของพระคู่หมั้นของโอรสวิเชียรรัตน์ มีกษัตริย์ปกครองชื่อว่าพระจักรพงษ์ มีนิษฐานสององค์ คือ สไบทอง และสไบทิพย์ (พระคู่หมั้น) อยู่วันหนึ่งสไบทิพย์อยากทำบุญนอกเมือง สไบทองผู้พี่ก็ขอตามไปด้วย เพราะกลัวว่าน้องสาวจะใช้จ่ายอย่างสิ้นเปลือง.....(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

เรื่องที่ห้า ชื่อเรื่อง -
 คณะ พรพนา รุ่งเรือง

สถานที่ งานไหว้ครูชมรมอาจารย์หอมหวล วัดเชิงหวาย บางซื่อ
วันที่ 22 พฤศจิกายน 2543

ณ พุกามประเทศได้เกิดสงครามระหว่างเมืองสองเมือง คือเมืองรัตนอังวะกับมะละมาเลิง โดยองค์กษัตริย์มังดัลแห่งเมืองมะละมาเลิงมีทหารเอกคูใจชื่อ เสียงโคสุยี่ และเจ้าปาปิเย ส่วนเมืองรัตนอังวะนั้นก็มีกษัตริย์ชื่อนันทุเรงปกครองเมืองพร้อมด้วยองค์มเหสีและราชธิดาชื่อเต็งยา ระหว่างสงครามนั้นองค์กษัตริย์นันทุเรงมิได้ออกศึกด้วยองค์เองแต่ส่งทัพหน้าออกไปก่อนคือพระอนุชาชื่อว่าเม็งยี กับขุนพลรบือ ส่วนทางมะละมาเลิงก็เช่นกันองค์กษัตริย์มังดัลได้ส่งเสียงโคสุยี่พร้อมด้วยบายี และกายวันออกศึกแทน

ระหว่างรบนั้นฝ่ายของมะละมาเลิงเข้มแข็งกว่า รัตนอังวะทานกำลังไม่ไหว จึงถอยทัพกลับเมือง กราบบังคมทูลให้องค์กษัตริย์นันทุเรงทราบ กษัตริย์นันทุเรงก็เลยออกรบเอง ขณะการสู้รบนั้น ขุนพลบายีแห่งมะละมาเลิงที่แอบอิจจาเสียงโคสุยี่อยู่จึงแกล้งตีเพื่อนให้ล้มจึงเสียท่าองค์นันทุเรง แต่องค์นันทุเรงก็ไม่สังหารเสียงโคสุยี่เพราะเห็นว่าเป็นผู้มีฝีมือดี จึงขอร้องให้ไปอยู่ที่รัตนอังวะและเปลี่ยนชื่อให้ใหม่เป็นนบตี ฝ่ายบายีก็ไปทูลองค์กษัตริย์มังดัลว่าเสียงโคสุยี่นั้นเป็นพวกชายชาติ ยอมไปสวามิภักดิ์กับพวกศัตรู ทำให้องค์มังดัลโกรธแค้นมากสั่งบายีให้นำมะละอ่อนภรรยาของเสียงโคสุยี่ไปประหารชีวิตเสีย เจ้าบายีรับคำแต่ก็ไม่ได้นำมะละอ่อนไปประหาร เนื่องจากตนเองหลงรักมะละอ่อนอยู่ จึงจะนำไปเป็นเมีย

แต่ก่อนที่จะเหตุการณ์จะสายไปนั้นกายวันทหารอีกคนหนึ่งรู้สึกถึงความไม่ชอบมาพากลของบายี เพราะตนเองสังเกตเหตุการณ์ตลอดจึงตัดสินใจชวนปาปิเยไปตามสุระนานาพี่ชายของมะละอ่อนซึ่งกำลังบวชอยู่ ซึ่งก่อนที่จะบวชก็เป็นทหารเอกของเมืองมะละมาเลิงเช่นเดียวกับเสียงโคสุยี่ให้ไปช่วยมะละอ่อน ส่วนเสียงโคสุยี่นั้นเมื่อไปเป็นคนของเมืองรัตนอังวะชื่อนบตีก็ได้รับความไว้วางใจและความเมตตาให้เป็นคู่อภิเษกกับราชธิดาเต็งยา มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างมีความสุข แต่วันหนึ่งเรื่องราวโกลาหลก็เกิดขึ้น เมื่อสุระนานาช่วยมะละอ่อนมาจากบายีได้และพามารัตนอังวะ ดึกสงครามปากในการด่าว่า เสียตสี เรื่องการแย่งชิงผัวระหว่างมะละอ่อนกับเต็งยา จึงเกิดขึ้น(ยุติการแสดง)

เรื่องที่หก ชื่อเรื่อง เลือดรักเมียเขลย

คณะ ชุมพล โฉมงาม

สถานที่ งานไหว้ครูชมรมอาจารย์หอมหวล วัดเชิงหวาย บางซื่อ

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2543

ณ สนามรบระหว่างเมืองม่านมณฑลทะเลย์กับสาละวิน กษัตริย์ของสาละวินสามารถสังหารกษัตริย์แห่งม่านมณฑลทะเลย์ได้พร้อมมเหสี เหลือราชโอรสชื่อพินทุมาศกับราชธิดาสุรัสวดี ส่วนราชโอรสเมฆพัตรได้ไปร่ำเรียนวิชาดาบอยู่ในสำนักดาบของราชครู โดยสหายร่วมเรียนที่มีฝีมือใกล้เคียงกันคือเจ้ามังปายะ ฝ่ายราชครูก็มีลูกสาวที่มีความงดงามชื่อเชนิสา ที่ทั้งเมฆพัตรและมังปายะต่างหลงรัก แต่เชนิสามีจิตใจโอนเอียงให้กับเมฆพัตร ทำให้มังปายะไม่พอใจจนต่อสู้กับเมฆพัตร ราชครูต้องเข้ามาห้ามและประกาศให้ทุกคนรู้ว่าเมฆพัตรคือราชโอรสมังปายะพูดเสียตสีราชครูว่าคงอยากได้ลูกเขยเป็นราชโอรส ทำให้ราชครูโกรธและไล่มังปายะออกจากสำนักดาบไป

ฝ่ายราชธิดาสุรัสวดีแห่งม่านมณฑลทะเลมีคู่รักชื่อเหมวัตซึ่งเป็นองค์รัชทายาทของสาละวิน แต่ทั้งคู่ก็ไม่ทราบว่าจะแต่ละฝ่ายเป็นลูกของเมืองศัตรู เพราะปกปิดฐานันดรและชาติตระกูลที่แท้จริง และสัญญาว่าจะรักกันตลอดไป เมื่อเหมวัตต้องเดินทางกลับสาละวินก็พบว่าตนมีพระคู่หมั้นอยู่แล้วเป็นพระหลานหลวง ชื่อภรรณีการ์ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้รักภรรณีการ์ แต่เมื่อเป็นประสงค์ขององค์บิดาก็เลยจำใจหมั้นหมายด้วย

ฝ่ายเมฆพัตรเมื่อกลับเมืองเห็นว่าองค์บิดา มารดา ถูกศัตรูสังหารสิ้นแล้วทั้งคู่ก็แค้นใจมากจึงบุกเข้าสาละวิน ซึ่งเหมวัตได้รับการแต่งตั้งจากองค์บิดาให้เป็นแม่ทัพ และก็ได้รับชัยชนะ แต่เหมวัตก็ไม่ได้ทำร้ายเมฆพัตรแต่อย่างใด เพียงแต่ให้ออกาส 7 วัน ให้ส่งข่าวไปม่านมณฑลทะเลในส่งเครื่องราชบรรณาการมา ถ้าไม่ส่งมาตามกำหนดจะฆ่าเมฆพัตรให้ตาย ฝ่ายพินทุมาศผู้เป็นรัชทายาทของคโตะของม่านมณฑลทะเลก็ปริกษานารือกับสุรัสวดี ในที่สุดสุรัสวดีก็ยอมที่จะสละตัวมาเป็นเครื่องราชบรรณาการ เมื่อเดินทางมาถึงสาละวิน เหมวัตก็สั่งให้ขึ้นตะแลงแกงเพื่อจะตัดหัว เมื่อเปิดผ้าคลุมหน้าขึ้นมาเป็นสุรัสวดีก็ตกใจและทราบความจริงว่าเป็นราชธิดาของเมืองศัตรู แต่ด้วยอาณานภาพแห่งความรัก เหมวัตจึงไม่ประหารสุรัสวดี และถึงกับเอ่ยปากขอสุรัสวดีกับพินทุมาศ ซึ่งพินทุมาศก็ยอมยกให้แต่โดยดี แต่ให้เหมวัตขอกับเมฆพัตรด้วย เหมวัตยอมคุกเข่าไหว้เมฆพัตรเพื่อขอสุรัสวดี แต่เมฆพัตรไม่ยอมและตำว่าเหมวัต พินทุมาศเข้าห้าม ส่วนเหมวัตก็ไม่สนใจและกล่าวทิ้งท้ายว่าสงครามระหว่างสองเมืองสงบแล้วแต่ถ้าจะเกิดขึ้นใหม่นั้น ก็เพราะเมฆพัตรเป็นสาเหตุ แล้วก็พาสุรัสวดีเข้าเมือง

เมฆพัตรแค้นใจมากจึงเดินทางย้อนกลับมาที่สำนักดาบ เพื่อขอดาบศักดิ์สิทธิ์สี่ปีกแมลงทับจากราชครู แต่ราชครูไม่ยอมให้ จึงเข้าหาเชนิสาและออกอุบายจนเชนิสาบอกที่ซ่อน เมฆพัตรจึงลอบเข้าไปขโมยดาบ

ข้างฝ่ายเหมวัตเมื่อพาสุรัสวดีเข้าเมือง และบอกกับองค์บิดาว่าจะแต่งงานกับหญิงคนนี้ กษัตริย์สาละวินรักโอรสมากจึงตามใจและยอมให้ถอนหมั้นกับภรรณีการ์และออกแขกกับสุรัสวดีได้ แต่เมื่อถามไถ่ได้ความว่าสุรัสวดีเป็นราชธิดาของม่านมณฑลทะเลก็กริ้วมาก สั่งให้เหมวัตอภิเษกกับภรรณีการ์ทันทีและให้ยกเป็นอัศวมเหสี ส่วนสุรัสวดีให้เป็นเพียงเมียชเลย เมื่ออยู่กันไปเหมวัตแอบลอบหาสุรัสวดี สร้างความไม่พอใจให้กับภรรณีการ์จึงหาเรื่องตบตีสุรัสวดี.....(ยุติการแสดง)

เรื่องที่เจ็ด	ชื่อเรื่อง	เลือดสามแผ่นดิน
	คณะ	สายทอง ภูธร
	สถานที่	งานไหว้เจ้าพ่อเจ้าแม่ประจำปี ตลาดยอดพิมาน ปากคลองตลาด
	วันที่	6 ธันวาคม 2543

แม่ทัพเมืองแห่งโยนกนคร มีภรรยาชื่อว่าอุณเรือน มีลูกชายด้วยกันสองคน ชื่อวัลลก และวันแหลม อยู่มาวันหนึ่งได้ถูกรุกรานจากกษัตริย์ฟ้าลั่นแห่งเมืองมิลักชะ กับทหารคนสนิทชื่อว่าฟ้าคำรามและฟ้าคำณ ระหว่างการต่อสู้นั้นแม่ทัพเมืองต้านแรงไม่ไหวจนหมดสติไป กษัตริย์ฟ้าลั่นถูกใจอุณเรือนมากจึงนำกลับเมืองมิลักชะเพื่อเอาไปเป็นมเหสี ตอนแรกอุณเรือนไม่ยอม แต่กษัตริย์ฟ้าลั่นขู่ว่าถ้าไม่ยอมจะฆ่าวัลลกเสีย อุณเรือนจึงยอม ก่อนจะไปฟ้าคำรามได้จารีกรอยแผลไว้ที่หน้าของวัลลกด้วย เมื่อไปอยู่มิลักชะอุณเรือนก็เปลี่ยนชื่อใหม่ ว่าพัชรี เมื่อเมืองฟื้นขึ้นมาก็พาลูกคือวัลลกกับวันแหลม เดินทางเร่ร่อนในป่าจนไปพบกับเจ้าเมืองชื่อหลวงนรา ซึ่งมีภรรยาชื่อแดงร้าน ทั้งคู่เกิดความสงสารจึงชวนไปอยู่ด้วย โดยวัลลกนั้นเมื่อโตขึ้นก็รูปงาม ดาวเรืองลูกสาวของหลวงนรากับแดงร้านจึงหลงรัก

ต่อมาพวกมิลักขะมารุกรานอีก กษัตริย์เชียงใหม่จึงประกาศหาคนดีมีฝีมือมาประลองเพลงดาบเพลงทวน กับฟ้าคำรามและฟ้าคำรณ หลวงนราจึงพาวัลลภมา ผลการประลองปรากฏว่าวัลลภชนะทั้งฟ้าคำรามและฟ้าคำรณ องค์กษัตริย์เชียงใหม่มอบดาบพระหลานหลวงให้อภิเษกด้วย วัลลภน้อมรับแต่ขอเวลาเพียงสามเดือนเพื่อออกตามหาแม่ เมื่อเสร็จภารกิจจะกลับมาอภิเษกด้วย กษัตริย์เชียงใหม่จึงขอให้วัลลภทำตามสัญญา สามข้อ เกี่ยวกับการยกพระหลานหลวงให้ คือ ห้ามไม่รัก ห้ามทุบตีและถ้าตัดสินใจใด ๆ ไม่ได้ ต้องมาปรึกษาองค์กษัตริย์เชียงใหม่เท่านั้น

เมื่อวัลลภออกป่าเพื่อตามหาแม่ก็ได้ช่วยสองสาวชาวป่าให้รอดจากเงื้อมมือของฟ้าคำรณกับฟ้าคำรามที่ได้ไล่ปล้ำ โดยสาวงามผู้นั้นชื่อว่ากาหลง มีพี่สาวชื่อปิยวรรณ เมื่อรู้จักกันก็รู้สึกรักใคร่ชอบพอกัน ทำให้วัลลภได้กาหลงเป็นภรรยาอยู่กินกันจนกระทั่งกาหลงตั้งท้อง ส่วนวันแหลมก็ได้ปิยวรรณเป็นภรรยา

กล่าวฝ่ายอุณเรือนเมื่อถูกจับมาอยู่เมืองมิลักขะก็ได้เป็นมเหสีพระ มีลูกชายที่ติดท้องมาขณะถูกจับตัวเด็กคนนี้เป็นน้องชายของวัลลภ เมื่อคลอดออกมาได้รับชื่อว่าราชโอรสฟ้าพิโร และอุณเรือนก็มีราชธิดาร่วมกับกษัตริย์ฟ้าล้านหนึ่งองค์คือ องค์หญิงวิไลลักษณ์

เมื่อฟ้าคำรามและฟ้าคำรณแพ้วัลลภมาก็มาทูลกษัตริย์ว่าองค์เชียงใหม่ให้ส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวาย แต่โอรสฟ้าพิโรไม่ยอมเพราะว่าทหารแพ้แต่ตนเองยังไม่แพ้จึงอาสาออกรบแทน ซึ่งขณะเดียวกันฟ้าคำรามกับฟ้าคำรณก็แอบทูลให้กษัตริย์ฟ้าล้านทราบว่ามีเมืองเจียงแอบอาศัยอยู่ที่เชียงใหม่ กษัตริย์ฟ้าล้านจึงยอมให้ฟ้าพิโรไปรบและสั่งให้ตัดหัวเมืองเจียงมาให้ได้ ระหว่างการรบเมืองเจียงก็เสียให้กับฟ้าพิโรแต่เขาก็ไม่ฆ่าเมืองเจียงทันทีให้ทหารเอาไปชิงไว้

ส่วนทางพระหลานหลวงดาบรินก็ร้อนรุ่มกลุ้มใจเพราะวัลลภหายไปนานเกินเวลาสามเดือนไม่กลับมาอีก แยกเสียที พอดีคุณหญิงแดงร้านมาส่งข่าวว่าวัลลภแอบไปมีเมียเป็นสาวชาวป่าชื่อว่ากาหลง ดาบรินโกรธแค้นมากจึงออกตามหาวัลลภ เมื่อพบก็เข้าทำร้ายกาหลงวัลลภจึงต้องตบดาบริน ดาบรินเสียใจและโกรธมากจึงกลับเมืองและรายงานเรื่องต่าง ๆ ให้องค์กษัตริย์เชียงใหม่ทราบ องค์กษัตริย์จึงเรียกวัลลภและกาหลงเข้าเมืองและสั่งประหารชีวิตวัลลภเพราะผิดสัญญาที่ให้ไว้ กาหลงเข้าอ้อนวอนขอร้อง กษัตริย์เชียงใหม่จึงลดโทษให้วัลลภแค่จำคุกตลอดชีวิต ขณะนั้นทหารก็เข้ามารายงานว่าโอรสฟ้าพิโรตั้งค่ายทหารล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้แล้ว วัลลภทราบดังนั้นก็อาสาไปรบ กษัตริย์เชียงใหม่ไม่ให้ยุ่งและมีคำสั่งให้กาหลงออกไปจัดการกับฟ้าพิโรแทน ถ้าแพ้กลับมาก็จะประหารชีวิตวัลลภเสีย

กาหลงกับปิยวรรณจึงไปที่ค่ายทหารของฟ้าพิโร ซึ่งโดยส่วนตัวมีความเกลียดชังผู้หญิงยิ่งนัก กาหลงหาอุบายที่จะเข้าไปในค่ายให้ได้ ด้วยความช่วยเหลือของราชธิดาวิไลลักษณ์ที่แอบตามพี่ชายมา กาหลงจึงสามารถเข้าไปในค่ายและนำพวกผู้หญิงไปฟ้อนรำถวาย ฟ้าพิโรโกรธมากจึงตบนางรำที่ละคน เมื่อมาถึงกาหลงเธอเป็นลมล้มลงในอ้อมแขนของฟ้าพิโร เนื่องจากฟ้าพิโรไม่เคยถูกเนื้อต้องตัวสตรีมาก่อนจึงตื่นเต้นและรู้สึกชอบกาหลง จึงนำเข้าไปในที่พักไปเป็นเมีย และคอยทัฟกลับพระนคร

ฝ่ายวัลลภก็คิดถึงเมียมากจึงแอบหลบหนีจากที่กักกัน ร่วมมือกับวันแหลมปลอมตัวเป็นชาวมอญเข้าไปในเมืองมิลักขะ ไปพบกาหลงอยู่กับฟ้าพิโร ก็เศร้าโศกเสียใจและโกรธแค้นมาก จึงขอรำดาบถวาย ขณะที่ฟ้าพิโรเผลอก็หมายจะปลงพระชนม์ แต่ฟ้าพิโรไหวตัวทัน กาหลงพอทราบแล้วว่าชาวมอญที่ปลอมตัวมาเป็นวัลลภ จึงเข้าไปแก้ล้างดำ ว่าสั่งทหารให้ไปชิงไว้ก่อนและแอบไปหาในยามวิกาล เมื่อวัลลภเห็นกาหลงก็ดำ่ว่าด้วยความชิงชัง แต่กาหลงก็บอกว่าทุกอย่างที่นำไปนี้ก็เพื่อให้วัลลภยังคงมีชีวิตอยู่ได้เพราะเมื่อตนยอมเป็นเมียฟ้า

พิโรธ ทำให้ฟ้าพิโรธถอยทัพ กษัตริย์เชียงรุ่งก็ไม่ประหารชีวิตของวัลลก วัลลกถามถึงลูกในท้อง กานหลงก็ว่ายังไม่คลอด ทำให้วัลลกยิ่งโกรธเข้าไปใหญ่เพราะเลือดของฟ้าพิโรธต้องไปผสมกับเลือดของตนเองและกานหลงเป็นเลือดสามแผ่นดิน ขณะนั้นฟ้าพิโรธมาเห็นพอดี จึงจะฆ่าวัลลก กานหลงจึงเอาดาบแทงฟ้าพิโรธ.....(ยุติการแสดง)

เรื่องที่แปล ชื่อเรื่อง น้ำตาเมฆหลวง
 คณะ ชატสมัย วิไลศิลป์
 สถานที่ งานไหว้เจ้าพ่อเจ้าแม่ประจำปี ตลาดส่งเสริมเกษตรไทย
 ปากคลองตลาด
 วันที่ 17 ธันวาคม 2543

ณ เมืองลานนาไทย มีกษัตริย์ปกครองชื่อว่าองค์อนุราชพร้อมด้วยอนุชาชื่อว่าองค์อนุรักษ์ องค์อนุราชมีเมียชื่อว่าสุภาวดี กาลต่อมา กษัตริย์สองพี่น้องได้ไปตีเมืองหงสาวดีได้ ก็ได้เขลยมาคือโอรสสุรสิงห์และราชธิดาสุรเทพิน กษัตริย์อนุราชจึงนำสุรเทพินมาเป็นเมเหสีฝ่ายซ้าย เนื่องจากความไม่พอใจของสุรสิงห์ที่ตั้งอกตั้งใจเป็นเขลย จึงออกอุบายให้น้องสาวคือเมเหสีฝ่ายซ้ายสุรเทพินไปอ้อนวอนขอไบเวนเมืองคิน ด้วยความรักและความลุ่มหลงที่อนุราชมีต่อสุรเทพินทำให้จะยอมฉีกไบเวนเมืองซึ่งยึดหงสาวดีไว้ แต่อนุชาอนุรักษ์มาเห็นเหตุการณ์เข้าจึงห้ามไว้ก่อน อนุราชโกรธอนุรามากเพราะถือว่าไม่ให้หน้าตัวเองจึงสั่งเนรเทศอนุรักษ์ออกไป ซึ่งสร้างความเสียใจให้กับอนุรักษ์มาก เขาจึงไปหาสุภาวดีผู้เป็นที่รักไว้ที่ตำหนักและเล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง สุภาวดีก็รู้สึกเสียใจในกรกระทำของสวามีตนเอง จึงไปที่ตำหนักซึ่งพบว่าองค์อนุราชกำลังอยู่กับสุรเทพิน สุภาวดีก็พยายามพูดให้องค์อนุราชยกเลิกคำสั่งเนรเทศอนุรักษ์เสีย ได้ที่สุรเทพิน นางจึงใส่ร้ายสุภาวดีว่ามาอ้อนวอนขอรั้งก็เพราะกลัวอนุรักษ์ซึ่งเป็นชายชู้จะลำบาก ลูกในท้องสุภาวดีก็เป็นลูกของอนุรักษ์เพราะตนเคยเห็นทั้งคู่แอบลักลอบอยู่ด้วยกัน คำพูดเท็จของสุรเทพินสร้างความโกรธแค้นให้สุภาวดีมากนางจึงเงื้อมดาบหมายจะฟันสุรเทพิน แต่องค์กษัตริย์เข้ามาขวางไว้จึงได้รับบาดเจ็บ สุรเทพินยิ่งใส่ร้ายว่าสุภาวดีจะฆ่าองค์กษัตริย์เพื่อจะได้อยู่กับอนุรักษ์ชายชู้ องค์อนุราชเป็นกษัตริย์ที่หูเบาจึงสั่งให้สุรสิงห์นำสุภาวดีไปประหารชีวิต

เมื่อสุรสิงห์พาสุภาวดีมาที่แดนประหาร อนุรักษ์ก็มาช่วยไว้ ขณะหลบหนีสุรเทพินก็ให้ประสูติพระโอรสแฝด ซึ่งขณะนั้นสุรสิงห์ก็ตามมาทัน สุภาวดีกับอนุรักษ์จึงต้องแยกกันสุภาวดีอุ้มโอรสไปองค์หนึ่งวันอนุรักษ์ก็อุ้มไปคนหนึ่ง สุภาวดีจึงหนีไม่ได้ไกลเพราะอ่อนเพลียจากการคลอดนางจึงถูกสุรสิงห์จับตัวได้ โดยสุรสิงห์จะยอมไว้ชีวิตนางถ้ายอมเป็นเมียของเขา แต่สุภาวดีไม่ยอม ด้วยความโมโหสุรสิงห์จึงจับศิระนางฟาดพื้นจนนางสลบ พอฟื้นขึ้นมา นางก็เสียดสีเที่ยวเดินอุ้มลูกเร่ร่อนมาพบกับชาวบ้านแถวนั้นชื่อว่าศรีชลก็ช่วยดูแลนางและลูกจนลูกชายนางโตขึ้นมีชื่อว่าชาติรี เมื่อชาติรีโตขึ้นก็คิดว่าจะต้องไปหางานทำมาช่วยศรีชลและแม่ของตนเอง ก็ออกจากบ้านมา ระหว่างทางก็เจอกับไอ้แผนนักเลงหัวไม้กำลังไล่ปล้ำสองพี่น้องคือนันทพรและซอนตะวัน จึงเข้าช่วยเหลือไว้ ทั้งสองฝ่ายเกิดความชอบพอกันชาติรีจึงได้นันทพรเป็นภรรยาส่วนศรีชลก็อยู่กับซอนตะวัน

ฝ่ายโอรสที่อนุรักษ์นำไปเลี้ยงนั้นก็เติบโตขึ้นมีชื่อว่าองค์โอรสธิเบศร์ ซึ่งรำคาญการตามตีของพ่อที่คู่นั้นที่ชื่อว่าสุมายา จึงเที่ยวออกเดินเล่นในป่ามาพบกับสุภาวดี ซึ่งจำได้ว่าธิเบศร์เป็นลูกของตนอีกคนหนึ่ง นางจึงเข้าไปทักเรียกเป็นลูก สร้างความโกรธเคืองให้กับโอรสธิเบศร์มากถึงกับจะทำร้ายนาง พอตีชาติรีมาเห็นเข้าจึง

ช่วยแม่เอาไว้ ธิเบศร์เห็นว่าชาตรีฝีมือดีจึงชักชวนให้เข้าไปอยู่ในวังด้วยกันจะให้ตำแหน่งทหาร แต่มีข้อแม้ว่าทหารขององค์ธิเบศร์ราชาห้ามมีลูกมีเมีย ดังนั้นชาตรีกับศรีชลก็ซัดซัดกันว่าจะพำนักพรและชอนตะวันเข้าไปในเมืองในฐานะน้องสาว

เมื่อเช้าวัน ธิเบศร์เห็นนันทพรก็เกิดความหลงรักจึงเอ่ยปากขอกับชาตรีว่าขอให้น้องสาวของชาตรีและจะยกว่าที่พระคู่หมั้นชื่อสุมายาให้ ชาตรีจำใจยอม ซึ่งสร้างความเจ็บปวดให้ทั้งชาตรี นันทพรและสุมายาเป็นอย่างมาก อยู่มาวันหนึ่งชาตรีก็แอบลอบพบนันทพร โดยนันทพรร้องไห้เสียใจต่อว่าชาตรีที่ยอมยกตนให้กับธิเบศร์ ฝ่ายชาตรีก็เสียใจและเฝ้าขอโทษภรรยาของตนเอง ขณะนั้นเององค์ธิเบศร์ก็แอบฟังอยู่ ก็โกรธมากเพราะถือว่าทั้งสองคนได้ทำการหลอกลวงองค์กษัตริย์ จึงจะฆ่าเสียทั้งคู่

ฝ่ายกษัตริย์อนุรักษก็ได้ฝันเห็นสุภาวดีมาเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ฟัง เมื่อตื่นบรรทมจึงเรียกสุรเทพินเข้าเฝ้าและคาดคั้นความจริง สุรเทพินก็เห็นว่าเวลาล่วงมานานแล้วจึงยอมเล่าเรื่องแผนการณ์ชั่วร้ายของตนเองทั้งหมดสร้างความโกรธแค้นให้กับอนุราชมาก จึงคิดจะฆ่าสุรเทพินเสีย นางรู้ทันจึงทำร้ายอนุราชก่อน

ฝ่ายองค์ธิเบศร์ซึ่งกำลังไล่ฆ่าชาตรีกับนันทพรอยู่นั้น ก็ต้องหยุดกลางคันเพราะสุภาวดีหนีจากอาการทางประสาทแล้วมาห้ามไว้และเล่าความจริงทั้งหมดให้ฟังว่าทั้งคู่เป็นพี่น้องกัน ขณะนั้นเององค์กษัตริย์อนุราชหนีสุรเทพินมาเจอสุภาวดีและลูก ความจริงทั้งหมดจึงเปิดเผยขึ้น ไอรธิเบศร์และชาตรีสองพี่น้อง จึงร่วมมือกันฆ่าสุรเทพิน.....(ยุติการแสดง)

เรื่องที่เก่า	ชื่อเรื่อง	เล่นหน้าบางแค
	คณะ	ไชยเชษฐ์ จรัสคดี
	สถานที่	งานไหว้ศาลเจ้าประจำปี ตลาดสดบางแค
	วันที่	9 มกราคม 2543 (กลางวัน)

เรื่องนี้เป็นเรื่องเดียวกับน้ำตาเมียหลวง แต่มีทางเล่นและตัวละครเพิ่มเติมต่างกัน ดังนี้

องค์กษัตริย์อนุราชและอนุชาอนุรักษไปตีเมืองได้ องค์อนุราชก็นำเฉลยชื่อว่าสุรเทพินมาเป็นเมสสิฝ่ายซ้าย ส่วนเมสสิฝ่ายขวานั้นมีอยู่แล้วชื่อสุภาวดี ซึ่งกำลังตั้งพระครรภ์อยู่ พี่ชายของสุรเทพินต้องการแผนทองคำไบเวนเมืองคืนจึงให้น้องสาวออกอุบาย ฝ่ายอนุรักษนั้นก็ได้ไปเยี่ยมพระเจ้าอาและกำลังลาเพื่อกลับบ้านเมืองหลวงได้เห็นเหตุการณ์พอดีจึงห้ามไว้ ทำให้อนุราชโมโหและสั่งเนรเทศออกไป อนุรักษจึงมาหาสุภาวดีเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง สุภาวดีจึงเข้าเฝ้าองค์อนุราช แต่สุรเทพินก็ใส่ร้ายป้ายสีว่า ที่สุภาวดีมาขอรับนั้นก็เป็นการทำเพื่อชู สุภาวดีโกรธสุรเทพินจึงเง้อดาบฟันแต่องค์อนุราชมาขวางไว้จึงถูกดาบแทน สุรเทพินจึงใส่ร้ายเพิ่มว่าสุภาวดีจะปลงพระชนม์องค์กษัตริย์เพื่อจะยกชู้ขึ้นแทน องค์อนุราชจึงสั่งให้นำสุภาวดีไปประหารชีวิต แต่อนุรักษมาช่วยไว้ ขณะหลบหนีสุภาวดีก็ให้ประสูติโอรสแฝด คนหนึ่งอนุรักษเอาไปอีกคนหนึ่งอยู่กับนาง เมื่อพี่ชายของสุรเทพินตามมาเจอนางก็ขอนางเป็นเมีย นางไม่ยอมจึงถูกจับกระแทกกับพื้นจนหมดสติ พอฟื้นขึ้นมาก็คือคนบ้า จำอะไรไม่ได้ อุ้มลูกไปเรื่อย ๆ จนมาเจอชาวป่าชื่อศรีชลช่วยดูแล จนลูกโตให้ชื่อว่าชาตรี

ทางด้านในปากก็มีหญิงสาวคนหนึ่งชื่อนันทพรกับชอนตะวัน พ่อแม่ตายหมดแล้ว แต่มีไฉ่หนุ่มแอบหลงรักชื่อว่าไฉ่แผนกับเพื่อน อยู่มาวันหนึ่งนันทพรกับชอนตะวันคิดจะออกไปตลาดก็ไปเจอกับนักเลงสองคนดักปล้ำ แต่ชาตรีกับศรีชลมาช่วยไว้ทัน นันทพรจึงเป็นเมียของชาตรีส่วนชอนตะวันก็เป็นเมียของศรีชล

ฝ่ายโอรสที่อนุภรรยาไปเลี้ยงเติบโตขึ้นชื่อว่าองคิเบศร์ วันหนึ่งธิดามาเดินเล่นในป่าเพราะรำคาญสุ
มายาคู่หมั้นที่คอยมาตามตี ยั่วแหย่ตนเอง และพบกับสุภาพดีที่จำได้ว่าธิดาเป็นลูกของตนก็เข้าไปหาและ
เรียกลูก ธิดาครีโมโหจะทำร้าย ชาตรีเห็นเข้าจึงมาช่วยแม่ ธิดาเห็นว่าฝีมือดีจึงชวนเข้าไปเป็นทหารในเมือง แต่
มีกฎว่าห้ามมีเมีย ชาตรีและศรีชลจึงพานันทพรและซอนตะวันเข้าเมืองในฐานะน้องสาว เมื่อองคิเบศร์เห็นนันท
พร ก็มีความพึงใจจึงเอ่ยปากขอจากชาตรีจะนำน้องสาวมาเป็นมเหสีเลี้ยงดูอย่างดี สร้างความลำบากใจให้กับน
นทพรและชาตรีมาก.....(ยุติการแสดง)

เรื่องที่สิบ ชื่อเรื่อง คมพยาบาท
คณะ วิชาญน้อย ลูกธนมรี
สถานที่ งานปิดวิกบริเวณบางแค
วันที่ 7 - 8 พฤศจิกายน 2543

ณ เมืองหนึ่ง ปกครองโดยพระเจ้ามณฑลเศียรทอง และพระมเหสีละของสุวรรณ พระเจ้ามณฑลเศียรทองมี
อนุชาชื่อว่าสิงห์คำรณ กาลต่อมาสิงห์คำรณคิดกบฏฆ่าองค์พระมหากษัตริย์มณฑลเศียรทองเสียชีวิต และขึ้นครอง
ราชย์ ส่วนมเหสีละของสุวรรณนั้นก็ยกให้เป็นมเหสีของตน ซึ่งก็แอบเป็นชู้กันมาก่อนมีราชโอรสชื่อสิงหะ เมื่อโต
ขึ้นก็ส่งไปเรียนที่สำนักดาบ ส่วนละของสุวรรณนั้นก็มีราชโอรสกับองค์มณฑลเศียรทอง 2 พระองค์ ชื่อ คมศร กับคม
สันต์ เมื่อเกิดกบฏนั้นแม่ทัพพาโอรสคมาศหนีไป ส่วนคมสันต์ยังแบเบาะอยู่สิงห์คำรณก็ให้หลวงภักดีนำไป
ตัดหัว แต่หลวงภักดีก็ไม่ทำ เขากลับตัดหัวลูกชายของตนเองที่มีวัยเท่ากันไปถวายแทน

สิงห์คำรณนั้นมีภรรยาอยู่แล้ว ชื่อจันทร์ฉายและมีลูกสาวแฝดด้วยกันคนหนึ่ง เมื่อจันทร์ฉายทราบข่าวสิงห์
คำรณจะก่อกบฏจึงห้ามแต่สิงห์คำรณไม่ยอมและทำร้ายเมีย จันทร์ฉายจึงพาแฝดหนีไปคนหนึ่ง ส่วนราชโอรส
คมสันต์นั้นหลวงภักดีก็นำไปให้แม่ทัพคนอื่น ส่วนจันทร์ฉายก็นำลูกสาวของตนให้หลวงภักดีเลี้ยง

กาลต่อมาคมศรและคมสันต์โตเป็นหนุ่ม คมศรมาเดินเล่นในตลาดก็เจอกับสุริสาแฝดที่อยู่กับสิงห์คำ
รณก็เข้ามาไต่ถาม พอทราบความเป็นลูกสาวของสิงห์คำรณก็โล่งใจ พอดีสิงหะมาพบเข้าก็ช่วยน้องสาวของตน
เองเอาไว้

ฝ่ายแฝดอีกคนหนึ่งชื่อสุภัญญา รู้สึกแปลกใจว่าเหตุใดหลวงภักดีผู้เป็นบิดานาน ๆ จึงมาหาตนเองสัก
ครั้ง จึงตามเข้าไปดูในวัง ระหว่างทางก็เจอกับสิงหะ สิงหะก็คิดว่าเป็นน้องสาวตนคือสุริสา แต่สุภัญญาก็เถียงว่า
ไม่ใช่ สิงหะจึงจะปล้ำเป็นเมีย พอดีคมสันต์มาช่วยไว้ทันและชอบกัน เมื่อพามาที่บ้านคมาศเห็นเข้าก็นึกว่าเป็นสุ
ริสาจึงเข้าด่าว่าเป็นนางผู้หญิงหลายใจ เพราะเพิ่งถูกตนเองจูบมาสักครู่ แล้วมาเป็นแฟนของน้องชาย แถมยังว่า
เป็นนางร้ายชื่อ แต่สุภัญญาก็เถียงว่าไม่ใช่ คมศรโมโหจึงลากไปข่มขืน พี่น้องจึงผัดใจกันต้องให้แม่มาไกล
เกลี้ย

ต่อมาคมสันต์ไปพบสุริสาในตลาด ก็คิดว่าเป็นสุภัญญาคนรักของตนก็ตามเข้าไปในวัง พบกับสิงห์คำ
รณซึ่งสิงห์คำรณเห็นหน้าของคมสันต์ที่ตนเคยทำร้ายแผลเป็นไว้ ก็สงสัย และนึกย้อนไปในอดีต ว่าเด็กที่หลวง
ภักดีตัดหัวมาให้ไม่มีรอยตำหนิ และยังทราบว่คมสันต์อาศัยกับแม่ทัพชื่อพวงก็ยิ่งสงสัยยิ่งขึ้น จึงบอกกับคม
สันต์ว่าให้พาแม่ทัพมาสู่ขอแล้วจะยกลูกสาวให้ คมสันต์ก็ดีใจกลับไปบอกแม่ทัพและแห่ขันหมากมา.....
(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

ภาคผนวก ข

บันทึกประสบการณ์การแสดง

การตัดสินใจเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเอาตัวเราเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง นั้นถือว่าเป็นการศึกษาที่ทำหายผู้วิจัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจากการเป็นคนดูโลกจะไปเป็นผู้เล่นเอง เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกในฐานะที่เป็นผู้แสดงได้อย่างเข้าใจ และให้มีความลึกมากกว่าการสังเกตและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงต้องมุ่งมั่นและอดทนมาก เพราะการจะเข้าไปในคณะลิเกได้ถึงหลังโรงนั้น ก็จะต้องมีคนรู้จักก่อน แต่ด้วยความที่เป็นคนชอบดูโลกและมีคุณแม่ที่ติดตามลิเกด้วย ผู้วิจัยจึงได้รู้จักนักแสดงในคณะนั้นคนหนึ่งและพาผู้วิจัยไปรู้จักกับคณะนพรัตน์ ไม้หอม ช่วงวันแรกที่เข้าไปทำความรู้จักและนั่งคุยหลังโรงลิเกนั้น สมาชิกของคณะก็จะมองผู้วิจัยด้วยสายตาที่มีคำถามว่า ผู้วิจัยเป็นใคร มาทำไม และต้องการอะไร ผู้วิจัยต้องแนะนำตัวเองง่าย ๆ ว่าเป็นนักศึกษาต้องการทำรายงาน (แทนคำว่าวิทยานิพนธ์) เกี่ยวกับลิเก จะมาขอพูดคุย สัมภาษณ์ และถ้ามีโอกาสก็จะขอแสดงด้วย (การที่ต้องเปิดเผยตัวเองว่าเป็นใครนั้นถือว่าสำคัญมากเพราะถ้ามาบอกว่ามาหัดลิเก อยากจะเป็นลิเกอาชีพจริง โดยปิดบังสถานภาพนั้น ก็ต้องมาเป็นจริง ๆ จะมา ๆ หาย ๆ ไม่ได้ ทางลิเกเขาถือ)

ช่วงที่ผู้วิจัยไปโรงลิเก โดยเฉพาะขึ้นไปหลังโรงบ่อย ๆ ก็เกิดปัญหากับผู้ดูคนหนึ่ง ซึ่งเป็นแฟนประจำของคณะนี้เนื่องจากติดใจในนักแสดงชาย (คนใดคนหนึ่ง) คนดูผู้นั้นมีอาการหึงผู้วิจัย โดยเรียกผู้วิจัยเข้าไปถามว่า ทำใต้องมาโรงลิเกบ่อย ๆ และแต่งตัวสวยด้วย ผู้วิจัยก็ตอบว่านำแผ่นดิสก์อัดทำนองเพลงมาให้กับลิเก เพื่อไว้ใช้ร้องกันในช่วงจัดรายการเพลง โดยมีเพลงใหม่ ๆ มากมาย เธอผู้นั้นก็บอกไม่ชอบ ผู้วิจัยก็กล่าวต่อว่าเพลงเก่าก็มี เธอก็ว่าไม่ชอบและทำหน้าที่ไม่พอใจเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงแกล้งเปรยกับคนดูอีกคนหนึ่ง ซึ่งรู้จักและรู้ว่าผู้วิจัยมีจุดประสงค์ใดในการมาที่โรงลิเกแห่งนี้ ว่าผู้วิจัยกำลังจะแต่งงานแล้ว ต้องรีบเรียนให้จบ ก็เลยต้องมาหาข้อมูลจากโรงลิเกบ่อย ๆ เมื่อคนดูที่หึงผู้วิจัยได้ยินเช่นนั้น ก็มีสีหน้าที่ดีขึ้น และหันมาถามว่าจะแต่งเมื่อไร ยินดีด้วย และคุยกับผู้วิจัยราวกับเป็นคนละคนกับเมื่อสักครู่ ผู้วิจัยจึงได้วิชาใหม่ว่า การนำเสนอตัวเองว่ามีคู่รักแล้ว หรือแต่งงานแล้วกับบรรดากลุ่มผู้ชมที่ติด (ใจ) นักแสดงฝ่ายชายนั้น จะช่วยทำให้การมาโรงลิเก โดยเฉพาะหลังโรงสะดวกใจมากขึ้น จะไม่มีเรื่องบาดหมางกัน (นอกจากนี้ยังทราบว่ามีนางเอกลิเกบางคนมาแสดงที่โรงนี้ไม่ได้เพราะบรรดาแม่ยกที่หึง หรือแม้กระทั่งนางเอกบางคนก็พาสามีของตนมาที่โรงลิเกด้วย เพื่อความสบายใจของเหล่าแม่ยกทั้งหลาย)

ก่อนจะได้เริ่มทำการแสดง ผู้วิจัยก็มาที่โรงลิเกประจำ โดยเริ่มจากการเสนอตัวช่วยร้องเพลงลูกทุ่งออกแขกหลังโรงให้ซึ่งชาวคณะก็ชอบใจถือว่าผ่านด่านแรก เมื่อเริ่มแสดงครั้งแรกก็ได้นางเอกวรรณเป็นทั้งครูและพี่เลี้ยง ดูแลเรื่องการแต่งหน้า ทำผม แต่งตัวให้ ตลอดจนกลอนที่จะออกไปร้องด้วย

ครั้งที่หนึ่ง ร่วมแสดงกับคณะนพรัตน์ ไม้หอม วันที่ 3 พฤศจิกายน 2543 งานเปิดวิก เราติชอย 48
เรื่อง สิงห์เหนือเสือใต้

ผู้วิจัยไปถึงโรงลิเกประมาณ 18.00 น. และแต่งหน้ารอไว้ ประมาณ 20.00 น. ปีพาทย์ก็บรรเลงเพลงสาธุการ ลิเกทุกคนไม่ว่าจะทำอะไรอยู่จะหยุดทันทีแล้วพนมมือขึ้นท่องมนต์ของใครของมัน และแม่ของหัวหน้า

คณะก็จุดธูปกรรมาใหญ่ไหว้พ่อแก่และเครื่องบูชาทั้งหลาย ส่วนผู้วิจัยนั้นไม่ทราบว่ามีหน้าที่ทำอะไร คอบทอะไร ใครก็ตอบไม่ได้ บอกว่าเป็นของสวณตัวถามกันไม่ได้ต้องถามครูเขาเอง แต่น้องจิตหลานชายของพระเอกนพรัตน์ ไม้หอม นักแสดงรุ่นเยาว์ก็บอกว่าแค่ท่องนะโม สามจบก็ได้ แล้วอธิษฐานขอพรให้คนดูมาเยอะ ๆ

หลังจากนั้นก็เป็นการบรรเลงเพลงโหมโรง เปิดเพลงลูกทุ่งจากเทปแล้วประกาศว่าจบอีกสองเพลงจะทำการแสดง โดยเริ่มด้วยการออกแขกในโรง เริ่มด้วยเพลงลูกทุ่งช้า ๆ แล้วร้องสลับเพลงเสอะละมานา แล้วสลับกับเพลงลูกทุ่งสนุกเร้าใจอีก สามเพลง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ร้องเพลงลูกทุ่งเหล่านั้นคือ เพลงน้องว่างทุกวัน หนูไม่เอา และคนดังลืมหลังควาย ขณะเดียวกันพระเอกนพรัตน์ ไม้หอมซึ่งเป็นหัวหน้าคณะและโตไปด้วยก็บอกเล่าเรื่องกับนักแสดงว่าคืนนี้จะเล่นเรื่องอะไรกัน โดยบอกเรื่องที่ละตัวไม่ได้บอกทั้งหมด ผู้วิจัยจึงยังไม่ทราบว่าตนเองต้องแสดงเป็นอะไร โดยฉากแรกดาวร้ายออกไปก่อน นางเอกวรรณดาได้รับบทเป็นนางฉันทน์เมียของขุนพลนรสิงห์ และให้ผู้วิจัยแสดงเป็นเพื่อนหรือน้องสาวของตน โดยแต่งกลอน"ลน"ให้ และนางเอกวรรณดาเองก็เตรียมกลอน "ลน" ไว้เช่นกัน

แต่เมื่อทำการแสดงจริงนางเอกภริมาซึ่งรับบทเป็นองค์หญิงศรีประภาาก็ให้ผู้วิจัยออกไปกล่าวด้วยกัน เป็นนางสนม ซึ่งผู้วิจัยรำออกไม่เป็นจึงแค่ไหว้ผู้ชมและนั่งลงบนเก้าอี้ข้าง ๆ ตั้งเพื่อแสดงฐานะว่าต่ำกว่า เมื่อองค์หญิงศรีประภากร้องเสร็จ ผู้วิจัยก็ร้องต่อ (รานิกเกลิง) โดยท่องจากกลอนที่นางเอกวรรณดาบอกให้ คือ

สวัสดีค่ะแฟน ๆ	ที่มากันแน่นคืนนี้
อีกทั้งพวกพ้องน้องพี่	หนูแสนจะดีใจล้น
สถานถิ่นนี้คงแปลก	หนูมาเป็นแขกหน้าใหม่
ขอรบกวนผู้ชมหญิงชาย	ผู้มีน้ำใจกุศล
ท่านชมลเกคืนนี้	ขอให้เป็นเศรษฐีทุกคน

เมื่อร้องเสร็จ ก็ถึงขั้นตอนการกล่าว ว่าเราเป็นใคร มาจากไหนและมาทำอะไร แต่ผู้วิจัยยังไม่ทราบเลยว่าตนเองแสดงเป็นใครรู้แต่ว่าเป็นนางสนม ผู้แสดงเป็นองค์หญิงศรีประภาจึงตั้งชื่อให้ผู้วิจัยขณะนั้นเลยว่าคุณข้าหลวงอังกฤษ แล้วชวนคุย โดยผู้วิจัยก็ต้องคิดสถานการณ์สด ๆ ขึ้นมาเพื่อคล้องตามกับที่องค์หญิงศรีประภาพูด เมื่อเข้าหลังโรงนางเอกวรรณดาที่ว่าทำไมถึงออกไปก่อน จะให้เล่นบทน้องสาวขุนพลแต่ก็ไม่เป็นไร เพราะไม่ว่าจะเป็นคุณข้าหลวงหรือน้องสาวขุนพลก็เป็นเพียงแค่บทตัวประกอบเท่านั้น จะตัดออกหรือเพิ่มขึ้น ก็ไม่ได้ทำให้การดำเนินเรื่องเสียไป ต่อมาพระเอกนพรัตน์ก็ให้ผู้วิจัยไปบอกกับขุนพลนรสิงห์ว่าให้ยกทัพไปช่วยองค์หญิงศรีประภาแล้วให้หวังเข้ามายาเลย โดยใช้คำว่า "ข้าต้องรีบไปแล้วนะ" ทำให้วิ่งเข้าหลังเวทีได้โดยไม่ต้องรำ

เมื่อหมดฉากนั้นก็หมดลง แต่ดาวตลกของคณะก็ชวนผู้วิจัยให้ออกไปเล่นกันดีกว่า แต่ผู้วิจัยหมดบทแล้ว ไม่รู้จะออกไปเป็นใครและออกไปทำไม นางเอกวรรณดาจึงแต่งเพิ่มให้ว่าผู้วิจัยลาราชการกลับบ้านไปเยี่ยมน้องสาวชื่อว่า อุษบา (นางเอก) โดยพระเอกก็เกี่ยวนางเอก ส่วนดาวตลกชื่อว่าเจ้าเสือ ก็เกี่ยวผู้วิจัย โดยเตรียมมุขร้องเพลงลูกทุ่งสลับท่อนสองเพลงคือเพลงหนุ่มนาข้าว สาวนาเกลือ และเพลงดอกโสนบานเช้า ดอกสะเดา บานเย็น ดังนี้

ข. แม่ดอกโสนบานเช้า

ญ. น้องก็ทำนาเกลือ ชายเกลือแล้วซื้อข้าวกิน

ข. บ้านของพี่อยู่ที่กาฬสินธุ์ ญ. พ่อดอกสะเดาบ้านเข้าบ้านเย็น

เมื่อจบท่อนนี้ตัวโจ๊กก็ตีบผู้วิจัยล้มลงด้วยเทคนิคที่ทำให้ไม่เจ็บ แต่สร้างเสียงหัวเราะให้คนดูเป็นอันมาก แล้วก็มีการสนทนากันที่ผู้วิจัยก็อาศัยสถานการณ์และคำพูดที่ดาวตกลงมาให้ได้ตอบ ซึ่งสร้างเสียงหัวเราะให้กับคนดูเป็นอย่างมาก ดังนี้

เลือกบอกว่าชอบอังกาบ อังกาบก็บอกว่าบ้าแล้วแกล้งผลึกเลือกตกตั้งที่นั่น (ตัวแสดงที่มีฐานันดรต่ำจะสามารถนั่งตั้งได้ถ้าการแสดงจากนั้นไม่มีคนที่สูงกว่า)

เลือกบอกว่าทำไมถึงใส่ชุดลายดอก อังกาบก็ว่านั่นสิแกมสีทองเสียด้วย

เลือกขอหอมอังกาบ อังกาบบอกว่ากระเทียมได้ไหม

เมื่อหมดการเกี่ยวกับผู้วิจัยก็วิ่งหนีเข้าหลังเวที ดาวตกลงมาบอกว่าน่าจะวิ่งแล้วแกล้งล้มก่อน ตนเองจะแกล้งล้มทับแต่จะขึ้นไม่ให้ล้ม ซึ่งจะเป็นท่าทางที่ขาคนดูจะชอบ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับคำแนะนำว่า ควรจะวิ่งเข้าทางซ้าย เพราะออกทางขวา ไม่ควรวิ่งเข้าทางออก

การแสดงดำเนินต่อไปอีกสักพักก็หยุดทำการแสดงทั้ง ๆ ที่ยังไม่จบเรื่องเพื่อทำการร้องเพลงขอมาลัย เรียกว่าการจัดรายการเพลง โดยมาลัยนั้นจะใช้รับมันมาทำ และทางคณะลิเกจะขายให้คนดูราคาเพลงละ 20 บาท ซึ่งลิเกจะได้คนละ 10 บาท อีก 10 บาทเป็นของโต้โผ การร้องเพลงของคณะนี้เริ่มจากตัวแสดงเด็ก ๆ ก่อน แล้วก็ผู้หญิง ผู้ชาย โดยพระเอกนพรัตน์จะร้องหลังสุดหลายเพลง คนอื่นร้องแค่คนละเพลง ถ้าเป็นกรณีพิเศษคนดูเรียกร้องจริง ๆ ก็อาจร้อง 2 เพลงได้ ผู้วิจัยได้ออกไปร้องเป็นคนหน้า โดยใช้ชื่อว่านางเอกบุษบา และร้องสองเพลงคือ เพลงแรก "เงินนะมีใหม่" ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ อีกเพลงคือ "กุหลาบเวียงพิงค์" ของ วงจันทร์ ไพโรจน์ ซึ่งเพลงหลังนั้นถูกใจคนดูมากผู้วิจัยได้มาลัยทั้งหมด 30 พวง โดยรวมกับที่คุณแม่ของผู้วิจัยและเหล่าบรรดาหน้าม้าเตรียมไว้ให้ เพราะถ้าร้องเพลงแล้วไม่ได้พวงมาลัยจะเสียหน้า เมื่อร้องเสร็จก็นำพวงมาลัยไปให้กับที่คนเปิดแผ่นดิสก์นับแล้วก็เตรียมรับเงิน แต่ผู้วิจัยมอบเงินทั้งหมดให้กับคณะ

ในการร้องเพลงนั้นใครจะร้องกับดิสก์เพลงคาราโอเกะที่เตรียมไว้ก็ได้หรือจะให้ระนาดบรรเลงก็ได้ ส่วนดิสก์นั้นจะเตรียมมาเองหรือใช้ที่คณะจัดไว้ให้ก็ได้

การแต่งหน้าและแต่งตัว นั้นผู้วิจัยใส่ชุดเข้ารูปยาว ผ่าข้างสีดำลายดอกไม้สีทองเป็นแบบเกาะอกมีสายคล้องคอ ซึ่งพระเอกนพรัตน์บอกว่าใช้ได้ ส่วนทรงผมนั้นก็เกล้ามวยใส่มงกุฎเพชรขนาดไม่ใหญ่สักแต่มีส่วนหน้าเพื่อตั้งกระบังตามแบบที่ลิเกนิยม ใส่ต่างหูและสร้อยเพชร ส่วนหน้านั้นก็ใช้แป้งชุบน้ำที่ปากลิเกซื้อ ลงตาสีน้ำตาล ลงแก้มสีชมพู ปากสีบานเย็น เขียนคิ้วให้เข้มและใหญ่กว่าของจริง ใช้ดินสอด่ขยททาขอบตาล่าง อายไลเนอร์เขียนขอบตาบนและใส่ขนตาปลอม หลังจากนั้นนำฟองน้ำชุบน้ำแล้วผัดแบ่งให้ขาววลในสวนที่พันเสื้อผ้าคือ หลัง ไหล่ คอ แขน และบริเวณส่วนไหล่ปลาร้าลงมาถึงของชุด เป็นอันเสร็จการแต่งตัวของผู้วิจัยในวันนั้น

เรื่องย่อ สิงห์เหนือเสือใต้ (นางเอกวรรณภาเล่าเรื่อง)

ขุนพลนรสิงห์มีเมียชื่อนวลจันทร์ และก็เป็นที่รักขององค์หญิงศรีประภา วันหนึ่งมีศึกสงคราม คุณข้าหลวงอังกาบจึงไปตามขุนพลนรสิงห์มาช่วยองค์หญิงรบ ซึ่งนวลจันทร์ก็ไม่เห็นเงาหัวของผัวในขณะที่จะออกรบ

จึงคิดจะตามัวออกไปด้วยตัวความเป็นห่วง เมื่อนรสิงห์จันทร์มาพบกับข้าศึกเข้า มันก็มีข้อห้ามอย่าพูดคำหยาบ มิฉะนั้นมันต่าง ๆ จะเสื่อม แต่นรสิงห์เผลอไปด่าแม่ของมันเข้า สร้างความโกรธให้กับตัวโง่งนั้ก จึงพันนรสิงห์ นวลจันทร์ตามมาพอดีจึงถูกตัวโง่งนำไปเป็นเมีย

นวลจันทร์มีลูกกับขุนพลนรสิงห์อยู่แล้วชื่อ ณรังสรรค์มาเรียนในวัดกับอาจารย์และรักกับอุษา ณรังสรรค์กลุ่มใจกลัวอุษาจะมีแฟนใหม่ โดยเจ้าเสือเด็กวัดด้วยกันมาบอกว่าอุษามีแฟนใหม่แล้ว ทั้งคู่ทะเลาะกันแต่ก็คืนดีกันที่สุดในที่สุด

กล่าวถึงนวลจันทร์ก่อนที่จะถูกตัวโง่งจับไปนางก็ตั้งท้องกับนรสิงห์อยู่ เมื่อไปอยู่กับตัวโง่งนางคลอดออกมาเป็นเด็กผู้ชาย เมื่อโตขึ้นเจ้าตัวโง่งก็ยุยงเด็กคนนี้ให้ไปฆ่านรสิงห์เสีย.....(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

เมื่อจบการแสดงแล้ว พระเอกเด่นดวง ศิษย์หอมหวล ก็เรียกผู้วิจัยไปรับกลอนที่แต่งไว้ให้ด้ามาแสดงคราวต่อไป โดยมองบุคลิกผู้วิจัยแล้วก็คิดว่าน่าจะเล่นเป็นดาวร้ายฝ่ายหญิงได้ดี โดยเป็นกลอนราณีเกลิงแนะนำตัวดังนี้

นี่แหละดาวร้ายตัวลือ	ฉันมีชื่อว่าบุษบา
ขอกราบผู้ชมที่มานี้	อย่าหันหน้าหลบหนี
แม่ดาวร้ายคนนี้	เพิ่งหัดในปี สองพัน
ขอวอนผู้ชมทุกท่าน	โปรดได้สงสารหนูที่
แม่ดาวร้ายคนนี้	เป็นคนที่ใช้ได้
ถึงหนูจะเป็นดาวร้าย	ฝากชื่อเอาไว้ที่นี่
ขอฝากดาวร้ายตัวน้อย ๆ	เอาไว้ที่ซอยเรวดี

ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้รับในครั้งที่ 1

1. บทบาทที่แสดงนั้นเราทราบแค่ของเรากับคนที่เราจะออกแสดงด้วยเท่านั้นไม่จำเป็นต้องทราบของคนอื่น รวมทั้งกลอนที่ใช้ร้องจะเป็นอย่างไรก็ได้ คือ แนะนำตัว เป็นกลอนกลาง ๆ หรือกลอนเกี่ยวกับเรื่องก็ได้ ขอให้ลงเหมือนกับคนที่ออกกล่าวจากนั้นด้วยกัน ถ้าออกคนเดียวก็จะใช้กลอนใดก็ได้
2. การแสดงงานวิกไม่จำเป็นต้องจบเรื่อง เพราะต้องประวิงเวลาไว้จัดรายการเพลง อาจจะทำรายการเพลงแล้วแสดงต่อ หรือต่อเรื่องคืนรุ่งขึ้น หรือจะแสดงเรื่องใหม่เลยก็ได้
3. ในท้องเรื่องจะมีนักแสดงที่เป็นตัวหลักและตัวประกอบ การวางบทของตัวหลักจึงสำคัญมากกว่า ส่วนตัวประกอบซึ่งก็คือ เหล่าบรรดาทหาร เสนา นางสนม พี่น้องหรือคนรับใช้นักแสดงหลัก สามารถเพิ่มหรือลดบทได้ โดยไม่ทำให้เรื่องเสียหาย
4. การคิดสตนนั้นจะมีทั้งคิดสตนหน้าเวทีเลย คือนำคำพูดของคู่สนทนามาสานต่อ หรือนำเหตุการณ์เฉพาะหน้ามาใช้ และการคิดสตนหลังเวทีที่มีการเตรียมกันหรือเรียกว่า "เตี้ยม" เอาไว้แล้ว เมื่อออกมาการแสดงก็จะดูสั้นไหล

5. การเรียงลำดับการร้องเพลงลูกทุ่งในช่วงจัดรายการเพลงนั้น จะให้นักแสดงเด็กร้องก่อน ตามด้วยนักแสดงฝ่ายหญิง และนักแสดงฝ่ายชาย ซึ่งพระเอกหรือหัวหน้าคณะจะออกคนสุดท้าย ด้วยเหตุผลว่า คนส่วนใหญ่จะติดตาม และคอยเชียร์หัวหน้าคณะ ดังนั้น ถ้าให้ร้องก่อนคนอาจจะกลับหมด นักแสดงคนอื่น อาจจะไม่ไ้รางวัล ซึ่งก็เป็นเหตุผลเดียวกับที่ต้องนำนักแสดงเด็ก และนักแสดงฝ่ายหญิงเริ่มร้องเพลงก่อน เพราะคนดูส่วนมากให้ความชื่นชอบและความสำคัญกับนักแสดงฝ่ายชายมากกว่า

6. พระเอกนพรัตน์จะลงไปช่วยพี่สาวชายพวงมาลัยเอง ทำให้ขายได้มาก เพราะคนดูชื่นชอบในตัวเขา อยู่แล้ว อีกทั้งเกรงใจและได้รับเกียรติที่หัวหน้าคณะลงมาขายเอง ทำให้ได้มีการพูดจาทักทายและรู้จักกันมากขึ้น บางครั้งเมื่อขายเสร็จ พระเอกนพรัตน์ก็นั่งคุยกับคนดูต่อเป็นการสานความสัมพันธ์ทางใจให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น แลคนดูเหล่านั้นก็พร้อมและเต็มใจที่จะมาช่วยดูเพื่อให้พระเอกนพรัตน์และชาวคณะมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป

ครั้งที่สอง ร่วมแสดงกับคณะนพรัตน์ ไม้หอม วันที่ 4 พฤศจิกายน 2543 งานปิคกิก เวดดีชอย
48 (รายการพิเศษ)

วันนี้ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งใจจะร่วมแสดงลิเก แต่ต้องการไปเก็บภาพการแสดงและการแต่งกายของนักแสดงรวมทั้งเวที และองค์ประกอบอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงไปถึงโรงลิเก ประมาณ 21.30 น. เมื่อไปถึงหลังโรงลิเกจะเห็นผู้แสดงมากมายที่ไม่ได้ประจำคณะ เรียกนักแสดงเหล่านั้นว่า “ตารารับเชิญ” คือ ลิเกต่างคณะที่เชิญมาเพื่อร่วมแสดงในห้องหรือมาโชว์ตัว ให้ผู้ชมได้ชมนักแสดงมากมายหน้าหลายตาคุ้มค่าราคาเก้าอี้ที่แพงขึ้น จากปกติ 20 บาท เป็น 60 บาท

ขณะที่ผู้วิจัยกำลังถ่ายภาพอยู่นั้น นางเอกวรรณาก็บอกว่าให้แต่งหน้าเลย “ เล่นเถอะยังไม่มีนางโง่งยั่วพระเอกเลย” ผู้วิจัยปฏิเสธ เพราะคงจะแต่งหน้า ทำผม แต่งตัวไม่ทัน เพราะเป็นมือสมัครเล่น และที่สำคัญ ไม่ได้นำเครื่องสำอางค์รวมทั้งชุดลิเกมาด้วย อีกทั้งยังไม่ทราบว่าจะทางคณะกำลังแสดงเรื่องอะไรอยู่ แต่นางเอกวรรณาก็ยังไม่ลดละความพยายาม ในที่สุดผู้วิจัยก็ได้รับความอนุเคราะห์เครื่องสำอางค์จากนางเอกพรภัสสร และชุดจากนางเอกวรรณา ในเวลาเกือบ 22.00 น. โดยเป็นชุดกระโปรงบานสีโอลด์โรส แขนสั้น ซึ่งต้องใส่กระโปรงซูมข้างในอีกสามชั้น เพื่อชุดพองมาก ๆ จะได้สวย ส่วนผมผมนั้นก็แค่ฉีดดอกไม้ที่ทำด้วยลูกบิดโลหะสีทองมาปักข้าง ๆ หู ใส่เครื่องเพชรก็เป็นอันเสร็จสิ้นสามารถออกแสดงได้ แต่พอดีเรื่องกำลังดำเนินอยู่อย่างเข้มข้น มีแต่ตัวแสดงหลักและที่ออกกล่าวแล้วออกไปแสดงทั้งนั้น (ไม่จำเป็นต้องมีคนออกไปกล่าวใหม่หรือออกไปเสริมบทใด ๆ) และการแสดงกำลังจะยุติลง เพราะใกล้เวลาจัดรายการเพลง ผู้วิจัยจึงไม่ได้ออกไปแสดง (และยังไม่ทราบด้วยว่า ถ้าออกไปจะแสดงเป็นใคร จะกล่าวจะร้องอย่างไร) จึงถามนางเอกวรรณในตอนหลังว่าถ้าออกไปจะแสดงเป็นใคร นางเอกวรรณากล่าวว่า จากที่บรรดาตัวนางกำลังยั่วพระเอกอยู่นั้น ก็จะเสริมให้ผู้วิจัยออกไปยั่ววนด้วย โดยอาจจะเป็นเพื่อน หรือพี่น้องกับบรรดาตัวนางเหล่านั้นก็ได้

เมื่อจัดรายการเพลงก็จะเรียงลำดับเหมือนเดิม คือเริ่มจากเด็ก นักแสดงหญิง นักแสดงชาย และหัวหน้าคณะ คือพระเอกนพรัตน์ ไม้หอม ตบท้าย ผู้วิจัยตัดสินใจเลือกเพลง “หม้ายขันทนมาก” ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ มาร้อง โดยร้องกับวงปี่พาทย์แทนการใช้แผ่นดิสก์ เมื่อร้องจบผู้ชมก็เรียกร้องขอเพลง “พอกเมียมาด้วยเธอ” ของย้อย ญาติโยม ซึ่งทำให้พิธีกรซึ่งก็คือนักแสดงในคณะนั้นเองกล่าวว่า ปกติจะให้ร้องแค่คนละเพลงเพราะ

ศิลปินเรามีเยอะ แต่เพื่อความสนุกสนานและความต้องการของผู้ชมก็จะยอม(ปกติจากการชมการแสดงผู้วิจัยจะสังเกตว่าถ้านักแสดงคนไหนแต่งตัวแต่งหน้าเสร็จแล้วแต่ไม่มีบทออกมาเล่นก็จะได้ร้องเพลงสองเพลงในช่วงจัดรายการเพลงนี้) ผู้วิจัยได้แปลงเนื้อหาคำว่า "พกเมียมมาด้วยหรือ" เป็น "พกงมาด้วยหรือ" แล้วทำมือเป็นรูปงบนศิระแล้วหันไปทางพิธีกร สร้างเสียงหัวเราะและความชื่นชอบให้ผู้ชมได้เป็นอย่างมาก ซึ่งพระเอกพินิจ ลูกนนท์ พิธีกรในคืนนั้นก็รับมุขและเล่นด้วย สำหรับการร้องเพลงครั้งนี้ผู้วิจัยได้พวงมาลัยราว 15 พวง

ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้รับในครั้งที่ 2

1. นักแสดงที่ไปถึงโรงละครขณะที่แสดงกันไปแล้วนั้น ถ้ามีบทเสริม หรือบทตัวใดตัวหนึ่งขาดไปก็สามารถที่จะแต่งหน้าแต่งตัวและออกแสดงได้
2. นักแสดงที่แต่งหน้า แต่งตัวเสร็จเรียบร้อยแล้วแต่ไม่มีบทให้แสดง ก็สามารถนั่งรอเพื่อร้องเพลงในช่วงจัดรายการเพลงได้
3. นักแสดงที่เชิญมาในรายการพิเศษนั้น สามารถทำได้สองกรณี คือ หนึ่งร่วมแสดงในเรื่องด้วย สองไม่ต้องแสดงในเรื่องแต่มาร้องเพลงคั่นระหว่างที่เรื่องแสดงเพื่อรับมาลัยได้
4. การจัดรายการพิเศษและเชิญนักแสดงมาจากคณะอื่นนั้น (โดยเฉพาะบรรดาพระเอกทั้งหลาย) จะทำให้คนดูมากขึ้นหลายเท่าตัวจากวันปกติ เพราะจะมีบรรดาแม่ ๆ พี่น้อง หรือแม่ยก แห่กันมาให้แรงเชียร์แรงใจพระเอกเหล่านั้น เพราะถือว่ามาถิ่นอื่น ถ้าไม่ได้มาลัยจะเสียหน้าลูกเจ้าของถิ่น หรือเจ้าของคณะได้
5. มีการแสดงจากหนึ่ง ตอนใกล้เลิกทำการแสดง โดยตัวใจก็นำผ้าขาวม้ามาลากนักแสดงคนหนึ่งเข้าโรง คนดูหัวเราะชอบใจ เมื่อเข้ามาหลังโรงแล้ว หัวหน้าคณะก็บอกให้ออกไปทำใหม่ โดยมีเหตุผลว่าคนดูชอบ แม้ว่าจะไม่จำเป็นแล้วสำหรับการดำเนินเรื่อง แสดงให้เห็นถึงการแสดงเพื่อเอาใจคนดู

ครั้งที่สาม ร่วมแสดงกับคณะชุมพล โฉมงาม วันที่ 1 ธันวาคม 2543 งานเทศกาลสงท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ 2544 ลิขณะประกวดลิเกทองคำ ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ชั้น 4 ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาสะพานผ่านฟ้า ถนนราชดำเนิน

ผู้วิจัยได้รับคำชักชวนจากนางเอกวรรณ (ศิษย์หอมหวล) ให้มาร่วมแสดงด้วย โดยการแสดงเริ่มเวลา 17.30 – 19.30 น. ผู้วิจัยจึงไปซื้อวิกผมยาวมาไว้ใส่ที่ร้านแถววังหลัง โรงพยาบาลศิริราช ในราคา 750 บาท และไปที่ศูนย์สังคีตเวลา 15.00 น. ซึ่งมีการจัดแสดงลิเกบริเวณชั้น 4 เมื่อเข้าไปหลังเวทีก็พบว่ามีห้องแต่งตัวแบบโต๊ะเครื่องแป้งสองห้องขนาดข้างเวที โดยนักแสดงแยกชายหนึ่งห้อง หญิงหนึ่งห้อง มีการประชุมเล่าเรื่องกันว่า จะเล่นเรื่องอะไร จะออกกล่าวแบบไหน โดยตกลงเล่นเรื่อง "ศึกรักกฤษณา" ซึ่งหน้าเวทีจะเป็นที่ว่างมีเจ้าหน้าที่จัดเก้าอี้ไว้ให้นั่งชมอย่างเป็นระเบียบ โดยพื้นที่ว่างหน้าเวทีนั้น สามารถปูเสื่อ หรือนั่งกับพื้นได้เลย

เมื่อแต่งหน้าเสร็จเรียบร้อย นางเอกวรรณก็คิดว่ายังแต่งเป็นนักร้องอยู่ ยังดูไม่เป็นลิเก คราวหน้าให้เตรียมเทปใส 3 M มาด้วย มาตัดติดเปลือกตาบริเวณชั้นตา จะทำให้ตาดูโตขึ้น ส่วนทรงผมในวันนี้น่าผมปลอมมาเกล้าเป็นมวย แล้วนำผมปลอมเป็นแผงหยิก ๆ มาพันทับอีกรอบหนึ่งให้ดูหนาขึ้น และนำมงกุฎมาครอบส่วนหน้าอีกทีหนึ่ง

เมื่อแต่งตัวเสร็จผู้วิจัยก็ถามนางเอกวรรณว่าแล้วผู้วิจัยจะเล่นเป็นบทอะไรดี เพราะผู้กำกับบอกเรื่องไปแล้ว ผู้วิจัยต้องเป็นตัวประกอบเสริม นางเอกวรรณจึงบอกให้เล่นเป็นน้องสาวชื่อบุษบา ส่วนนางเอกวรรณเล่นเป็นพี่สาวชื่อวาสนา จะต้องโคกเคร้า เพราะว่าคนรักคือขวัญเมืองจะต้องแต่งงานกับหญิงที่ชื่อพิมพ์ใจ ดังนั้น บทน้องสาวจึงต้องคอยปลอมโยนพี่สาวของตน ซึ่งนางเอกวรรณช่วยแต่งบทร้องและบทกล่าวให้ โดยนางเอกวรรณจะร้องกลอน "เลียน" ผู้วิจัยต้องร้องต่อ จึงได้กลอนว่า

ฟังน้องทางนี้พี่วาสนา	อย่าให้น้ำตามันไหล
เมื่อเขาไม่รักไม่ใคร	จงตัดใจคิดเปลี่ยน
เก็บน้ำตาอย่าให้มันหล่น	มันคงไม่พันความเพียร

ส่วนเรื่องราวที่กล่าวก็คือ "ถ้าพี่ขวัญเขาไม่รักก็ไม่ใช่ไร น้องก็ยังคงเป็นน้องของพี่ ยังรักพี่อยู่ อย่าไปสนใจเลย และวันนี้พี่อย่าไปงานแต่งงานของเขาเด็ดขาดเพราะจะเสียใจ และที่สำคัญที่เป็นคุณข้าหลวงจะต้องขึ้นเฝ้าองค์กษัตริย์ทุกวัน ถ้าใครเว้นจากการขึ้นเฝ้าจะถูกประหาร" แต่วาสนาก็ไม่ยอมจะไปให้ได้และวิ่งหายเข้าฉาก บุษบาก็ต้องวิ่งตามเข้าไป พอหมดฉากนี้ ฉากต่อไปก็เป็นพิธีรดน้ำสังข์เจ้าขวัญ บุษบาก็ต้องตัดพ้อรำพันว่าห้ามพี่ไม่ได้

ในฉากแรกนางเอกวรรณบอกว่าไม่ต้องรำออกไป เพราะไม่ได้ต้องการที่จะเริ่มเรื่องใหม่กล่าวว่า เป็นใคร แต่ใช้การดำเนินเรื่องเป็นการกล่าว หรือเป็นการกล่าวเพื่อการดำเนินเรื่องต่อไปเลย เพื่อจะได้ไม่เสียเวลา เพราะฉะนั้นผู้วิจัยออกไปก็แค่ไหว้เคารพคนดู แล้ววิ่งไปปลอมพี่สาวที่โอดออกมาได้เลย

ลักษณะของผู้ที่มาดูนั้น จะมีบางกลุ่มที่มาก่อนนานมาก คือมาตั้งแต่เวลา 15.00 น. ซึ่งเป็นผู้สูงวัย ทั้งหญิงและชาย สอบถามได้ความว่า เป็นกลุ่มแม่บ้านและผู้เกษียณอายุ และเป็นแฟนประจำของการแสดงที่ศูนย์สังคีตนี้ มาดูตลอด และไม่เลือกที่จะเป็นลิเกหรือมหรสพอื่น หลังจากนั้นเวลาประมาณ 17.00 น. ก็มีกลุ่มคนทำงานทยอยกันมามากขึ้น จนในที่สุดก็เต็มห้อง

เรื่องย่อ ศีกรักกฤษฏา (พระเอกชุมพล โฉมงาม เล่าเรื่อง)

กล่าวถึงสมิงพ่อมอญกษัตริย์สูงวัยไม่มีคู่ครอง เกิดความรักใคร่อยากได้ราชธิดาของไทยมาเป็นชายา จึงจัดการให้ทหารไปสุขอ ทางไทยไม่ยอม จึงเกิดศึกสงครามขึ้น ทางไทยแพ้จึงยอมจำนน แต่ก่อนที่จะเข้าพิธีอภิเษกสมรสระหว่างสมิงพ่อมอญกับสุรัสวดีราชธิดาของไทยนั้น สุรัสวดีก็ช่วยกันออกอุบายกับเสด็จพ่อเพื่อยืดเวลาการอภิเษกออกไป เพราะไม่ได้เต็มใจในการนี้ คือกล่าวกับสมิงพ่อมอญว่าถ้ารักกันจริงให้ไปตัดหัวองค์กษัตริย์กฤษฏา ซึ่งอยู่อีกเมืองหนึ่ง และไม่ได้เคยมีเรื่องบาดหมางกับทั้งไทยและมอญ แต่สุรัสวดีหวังว่าถ้าสมิงพ่อมอญแพ้และตายในสนามรบ ตนจะได้ไม่ต้องไปเป็นชายา เมื่อสมิงพ่อมอญไปสู่กับกฤษฏาและกฤษฏาก็ได้รับก็ได้รับชัยชนะ ขณะที่สมิงพ่อมอญจะถูกตัดหัว กฤษฏาก็สงสัยว่าสมิงพ่อมอญจะยกทัพมาทำไม ในเมื่อไม่เคยเป็นศัตรูกัน สมิงพ่อมอญก็ให้คำตอบว่าที่มาเพราะรักผู้หญิงคนหนึ่ง คือราชธิดาสุรัสวดี และเขาขอให้มาตัดหัวท่าน ทางกฤษฏาเมื่อได้ทราบเรื่องราวแล้วก็บอว่าตกลงสันติ เพราะท่านก็แก่แล้ว ถ้าเราเป็นท่านเราจะอับอายประชาชน ว่ากษัตริย์แก่ ๆ ยกทัพก็เพื่อผู้หญิงคนเดียว แต่เอาชีวิตประชาชน ทหารมาเสี่ยง แกมแพ้ด้วย ถ้า

เป็นตัวกฤษฎาเองจะยอมตายเยี่ยงราชสีห์ดีกว่าหนีกลับอย่างสุนัข เมื่อสมิงพ่อมอญไต่ยีนเช่นนั้นก็บังเกิดความอภัยสอดสูกายในใจและก็ฆ่าตัวตาย

ทางกฤษฎาก็ยังไม่กลับเมืองของตน แต่เดินทางมาไทยเพื่อจะถามกับกษัตริย์และราชธิดา ว่าเหตุใดจึงให้สมิงพ่อมอญมาตัดหัวตน แผ่นดินอื่นไม่มีแล้วหรือ ทางสุรัสวดีก็คิดแผนการณ์ต่อ จึงเชิญให้ประทับก่อน แล้วก็ดำเนินการทำเสน่ห์ โดยนำน้ำใส่แก้วแล้วตัวเองขึ้นคร่อมไว้ บอกว่าองค์กฤษฎาอย่าโมโหถ้าจะฆ่าจะแกงกันก็ให้ดื่มน้ำก่อน ทางกฤษฎาก็บอกให้ทหารคนสนิทดื่มก่อน ซึ่งเมื่อทหารดื่มจึงหลงรักสุรัสวดี เป็นทางเล่นตลกของเรื่อง ซึ่งเมื่อทหารไล่ปล้ำสุรัสวดี ก็ทำให้ผู้ชมขำขันมาก เมื่อองค์กฤษฎาตั้งน้ำบั้งก็หลงไหลในตัวสุรัสวดี และใจดีเป็นพิเศษ สั่งทหารให้พักราชการได้ โดยเสมอใจราชย์ทหารคนสนิทอยู่รับใช้องค์กษัตริย์ เจ้าขวัญทหารอีกคนหนึ่งก็กลับบ้าน ขณะเดินทางกลับบ้านก็ไปเจอกับเดือนใจหญิงสาวซึ่งกำลังตกอยู่ในอันตราย ขวัญก็ช่วยให้พ้นจากเงื้อมมือใจร ทั้งคู่เกิดชอบพอกัน ขวัญจึงคิดจะขอเดือนใจแต่งงาน เพราะกฎขององค์กฤษฎามีว่าถ้าใครหยุดเกินกำหนดที่อนุญาต โดยไม่มีใบขออนุญาตจะถูกประหารชีวิต ทั้งคู่ตกลงจะแต่งงานกันวันรุ่งขึ้นเลย

เมื่อมีการแห่ขันหมาก องค์กฤษฎามาเห็นเข้าจึงเข้าไปร่วมในพิธีด้วย ส่วนวาสนาของสาวของเสมอใจราชย์ซึ่งหลงรักเจ้าขวัญอยู่ก็เสียใจ จะไปงานแต่งงานขวัญให้ได้เพื่อจะตัดพ้อ แต่ขุนบานองสาวไม่ยอมให้ไป แต่ก็ห้ามไม่ได้ พอส่งตัวคู่บ่าวสาว แม่ของเดือนใจเชื่อว่านวลเคยเป็นคุณข้าหลวงเก่า พอพบองค์กฤษฎาก็เรียกให้ทั้งเดือนใจกับขวัญออกมา เมื่อกฤษฎาเห็นเดือนใจก็ชอบทันที จึงขอเดือนใจจากขวัญแล้วพาเข้าเมือง ขวัญเสียใจจนเป็นลม องค์กฤษฎาจึงฝากบอกว่าถ้าพื้นเมื่อไรให้เข้าวังจะคืนของรักให้ เมื่อขวัญพินทุ์ตามเข้าไปในเมือง เพราะคิดว่ากษัตริย์จะคืนคนรักให้ แต่องค์กฤษฎากลับคืนแหวนให้ ขวัญแค้นมากคิดจะฆ่าองค์กฤษฎาเสีย ส่วนเจ้าเปาทหารคนสนิทของกฤษฎาก็ห้ามไว้เพราะทหารมีเยอะจะตายเสียเปล่า ๆ ส่วนสุรัสวดี เมื่อเห็นองค์กฤษฎาพาผู้หญิงเข้ามาอีกคนก็เกิดการหึงหวง และหาเรื่องตบตีกัน.....(ยุติการแสดง)

ครั้งที่ 4 ร่วมแสดงกับคณะนพรัตน์ ไม้หอม วันที่ 1 ธันวาคม 2543 งานปิดวิก เรวดีชอย 48

หลังจากกลับจากศูนย์สังคีต ฯ ธนาคารกรุงเทพแล้ว ผู้วิจัยกับนางเอกวรรณาก็เดินทางต่อมาที่โรงของนพรัตน์ ไม้หอม โดยไม่เปลี่ยนเสื้อผ้า มาถึงก็พร้อมแสดงได้เลย พอถึงเวลาประมาณ 21.00 น. ก็ยังไม่มีเรื่องจะเล่นกันนางเอกวรรณาก็บอกว่าเล่นเรื่องที่ศูนย์สังคีต ฯ ใหม่ จะให้ผู้วิจัยเป็นสุรัสวดี หรือจะเล่นเป็นวาสนาที่นางเอกวรรณาลเล่นไว้ก็ได้ โดยให้กลอนไว้สองกลอนสำหรับเลือกว่าจะแสดงเป็นตัวอะไร ดังนี้

สุรัสวดีราชธิดา	เหมือนโชคชะตาลิขิต	(สุรัสวดี)
หนูรักนวลสงวนสิทธิ์	เอาไว้เป็นนิจสิน	
ผิวประเทืองเหลือดังทอง	ไม่เคยจะต้องมลทิน	
เขาวาที่ไหนดมีรัก	หรือมันก็มีทุกข์	(วาสนา)
บางครั้งก็ดีมีสุข	บางทีก็ทุกข์ไม่ต้องถาม	
เพราะไฟรักมันร้อนแรง	มันส่องแสงลูกกลม	

แต่ในที่สุดก็ไม่ได้เล่นเรื่องนี้ พระเอกน้องบอยเป็นคนบอกเรื่องวันนี้ ให้เล่นเรื่อง “จอมใจจักรพรรดิ” โดยผู้วิจัยได้แสดงเป็นฟ้ารุ่งน้องสาวขององค์กษัตริย์ฟ้าคำราม ซึ่งเป็นศัตรูขององค์กษัตริย์มหาราช โดยฉากแรก ฟ้าคำรามจะออกกล่าว่าจะไปรบ และขณะที่ฟ้าคำรามกำลังร้องเพลงสองไม้เพื่อจะเข้าฉาก ผู้วิจัยจะต้องออกไปห้ามพี่ชายไว้ และร้องว่า

ขอเดชะพระเจ้าพี่	โปรดฟังน้องนี้สักนิด
หัวใจน้องชื่อถือสุจริต	พี่อย่าได้คิดล้างผลาญ
น้องแสนจะเป้อลัทธิต	ที่พี่ไปริุกราน

เมื่อร้องเสร็จก็กล่าวว่า อย่าเสด็จไปไหนเลย อย่าไปริุกรานใครเขา แต่ฟ้าคำรามไม่ยอม และตบหน้าฟ้ารุ่ง จนล้มลง ผู้วิจัยซึ่งแสดงเป็นฟ้ารุ่งจะต้องทำท่าโอด เสียใจ ร้องไห้ และกล่าวตัดพ้อว่าถ้าเกิดอะไรขึ้น ฟ้ารุ่งจะไม่ช่วยเหลือเสด็จพี่ แม้สองตาก็คจะไม่แล เมื่อพูดเสร็จก็วิ่งร้องไห้เข้าฉากไป

อีกฉากหนึ่งที่ผู้วิจัยต้องออกไปแสดงคือ เมื่อฟ้าคำรามต่อสู้กับองค์มหาราชแล้ว ก็ได้รับความพ่ายแพ้ และได้รับประกาศิตว่าภายใน 7 วัน ให้ฟ้าคำรามหาเครื่องราชบรรณาการมาถวาย ฟ้าคำรามจึงเข้าไปหาน้องสาวให้ช่วยเหลือ ฟ้ารุ่งจึงเดินทางมาที่เมืองขององค์มหาราชแล้วก็เริ่มยั่ววน โดยผู้วิจัยร้องเพลงลูกทุ่งในการยั่ววน คือเพลง “อ้อฮ้อ...หล่อจัง” ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ แต่งองค์มหาราชไม่ชอบผู้หญิง จึงตบหน้าฟ้ารุ่งและเชือดคอจนถึงความตาย แล้วสั่งให้ทหารนำศพไปฝัง (ในจุดนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นฟ้ารุ่งและตายแล้วนั้น ก็ถูกเดินเข้าฉากเอง)

ช่วงจัดรายการเพลง ผู้วิจัยร้องเพลง “ส่วนเกิน” เพลงลูกกรุงของดาวใจ ไพจิตร ซึ่งผู้ที่ให้รางวัลนั้นเป็นคนดูหน้าใหม่นำมาลัยมาคล้องให้ โดยได้รวม 10 พวง เมื่อแสดงลิเกเสร็จ นางเอกวรรณกวีชวนผู้วิจัยไปสวีต และรู้จักคนดูกลุ่มใหม่นี้ เพื่อผูกพันใจเอาไว้

เรื่องย่อ จอมใจจักรพรรดิ (จักรพรรดิพนมไพร จักรพรรดิพ่ายรัก : พระเอกพินิจ ลูกนนท์ เล่าเรื่อง)

ณ เมืองหนึ่งมีกษัตริย์ชื่อว่า ฟ้าคำราม มีน้องสาวชื่อฟ้ารุ่ง ฟ้าคำรามต้องการที่จะไปรบกับองค์กษัตริย์มหาราช ซึ่งฟ้ารุ่งน้องสาวไม่เห็นด้วยแต่ฟ้าคำรามก็ไม่ฟังคำทัดทาน เมื่อออกรบได้รับความพ่ายแพ้ กษัตริย์มหาราชก็บอกให้หาเครื่องราชบรรณาการเตรียมไว้ให้ มิฉะนั้นต้องตาย ซึ่งฟ้าคำรามตัดสินใจส่งฟ้ารุ่งน้องสาวเป็นเครื่องราชบรรณาการ เพราะคิดว่าความสวยและสวของน้องสาวอาจทำให้กษัตริย์มหาราชใจอ่อนก็ได้ โดยฟ้ารุ่งพยายามยั่ววนแต่กษัตริย์มหาราชไม่ชอบเสียงเพลง และเกลียดสตรีด้วย จึงฆ่าฟ้ารุ่งและให้ขุนไกรทหารคนสนิทเอาไปฝัง ส่วนฟ้าคำรามนั้นก็ถูกสังกักให้เป็นเชลยต่อไป

กล่าวถึงอีกเมืองหนึ่งซึ่งมีองค์กษัตริย์กฤษณาเป็นผู้ปกครอง มีพระหลานหลวงชื่อโสธรณี เกิดหลงรักขุนพลคู่ใจขององค์กฤษณาชื่อว่าขุนพลสุริยาและจะบอกรักให้ได้ บังเอิญสุริยากับเพื่อนคือ หม่อมระและทหารคนสนิทอีกสามคนอยู่บ้าน ได้โอกาสโสธรณีมาบอกรักแต่สุริยาไม่ได้รับรัก และอีกประการก็เป็นถึงพระหลานหลวงด้วย จึงหาเรื่องออกเดินทางเข้าป่าและพบสองพี่น้องชื่อบัวขาวกับบัวเขียว ซึ่งถูกขุนไกรไล่ปล้ำอยู่ สุริยาเข้าช่วยและหลงรักบัวขาวทันที และชวนบัวขาวกับบัวเขียวมาอยู่ที่บ้านของตน และจะเข้าไปในเมืองเพื่อซื้อเสื้อผ้ามาให้ พอ

ดีกับที่โศรณิคิดจะมาหาสุริยาที่บ้าน ก็พบกับบัวขาวและบัวเขียวเข้าก็เกิดอาการหึงหวงถึงขั้นตบตีกัน เรื่องเข้าถึง หูของคฤศฎฐากิจโอรธมาก เพราะถ้าใครทำพระหลนหลวงเล็ดตกยางออกจะมีโทษถึงประหาร แต่องค์คฤศฎฐากิจ ไม่ประหารกลับส่งบัวขาวให้ไปเป็นสายลับที่เมืองของกษัตริย์มหาราช เมื่อองค์มหาราชเห็นบัวขาวเข้าก็หลงรักไม่ คิดจะฆ่า ฝ่ายสุริยาเมื่อกลับเมืองทราบเรื่องเข้าก็รีบตามเมีย และพี่ชายของบัวขาวชื่อขุน ก็ตามหาน้องอีก แรง.....(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้รับในครั้งที่ 4

1. เวลาประมาณ 21. 30 น. แล้วยังคงมีผู้แสดงนั่งแต่งหน้า และยังแต่งตัวไม่เสร็จ แต่คนที่แต่งเสร็จคน แรกตลอดก็คือตัวโกง เพราะเรื่องที่เล่นส่วนใหญ่แล้ว ตัวโกงจะออกจากแรก เพื่อไปสร้างเรื่องราว และตัวละคร อื่นค่อยออกไปพบกับเรื่องเหล่านั้น
2. เป็นที่น่าสังเกตว่าพระเอกนพรัตน์ ไม่นหอม ไม่อยู่ เพราะได้รับเชิญไปรายการพิเศษ แต่จะตามมาใน ตอนท้ายเพื่อมาร้องเพลงในช่วงจัดรายการเพลง โดยคนดูกลุ่มที่ติดตามพระเอกมาก ๆ ก็ตามไปให้รางวัลใน รายการพิเศษที่ไปร่วมแสดง
3. ผู้ที่แสดงเป็นขุนไกร ทหารคนสนิทนั้น มีความไม่สมจริงทางอายุมาก เพราะผู้แสดงเป็นเด็กอายุเพียง 12 ปี แต่ความสามารถนั้นมีมาก จึงเป็นข้อที่ชี้ให้เห็นว่าความสามารถเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความสมจริงทาง อายุของผู้แสดง

ครั้งที่ห้า ร่วมแสดงกับคณะชุมพล โฉมงาม วันที่ 21 ธันวาคม 2543 งานฉลองผ้าป่า วัดสิงห์ ตำบลบ้าน แผลม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

การแสดงครั้งนี้เพื่อฉลองผ้าป่าที่มาทอดที่วัด เวลาประมาณ 18.00 น. ร้านค้าต่าง ๆ ก็เริ่มทยอยมาใน บริเวณลานสนามหญ้าของวัด ที่จัดไว้ให้ตั้งเวทีการแสดง โดยมีข้าวโพดอบเนย ลูกชิ้นปิ้ง ไก่ย่าง หมูย่าง ไม้กระบอก ย่าง น้ำอัดลม ก๋วยเตี๋ยว หอยทอด ผัดไทย รวมทั้งเกมส์จับเบอร์เพื่อได้รางวัล และมีปลากัดมาขายด้วย การ แสดงครั้งนี้เปิดให้ชมฟรี จึงมีชาวบ้านทั้งหญิงชายสูงวัย วัยกลางคน วัยรุ่นและเด็กพากันมาชมซึ่งเป็นชาวบ้าน แถบนั้น นอกจากนี้ยังมีผู้ชมจากกรุงเทพฯ และจังหวัดนนทบุรีส่วนหนึ่งที่รู้จักกับคนในคณะก็ตามมาดูมาให้กำลังใจ โดยนั่งรถบัสที่ทางคณะจัดมา หลาย ๆ คนจะเตรียมพวงมาลัยมาเอง โดยจะเป็นดอกไม้สดพร้อมที่จะติดเงิน สดด้วย

ลักษณะเวทีจะแตกต่างกับเวทีงานวิกทั่วไป โดยเวทีจะเป็นเวทีลอยฟ้า ชั้นบนเป็นที่วางวงปีพาทย์ชั้น ล่างก็เป็นตั้ง โดยจากนั้นก็เป็นที่วางภาพห้องพระโรง มีหีบสองข้างเป็นผ้า มีไฟตั้งเป็นกรอบเรียงรายหน้าเวที รวมทั้งด้านข้างที่ติดกับโครงเหล็กไว้เหมือนเวทีคอนเสิร์ตก็ไม่ปาน หลังเวทีเป็นเสื่อปูยาวสำหรับนักแสดงนั่งแต่ง หน้าแต่งตัว และจุดกึ่งกลางด้านหนึ่งก็ตั้งรูปพ่อแก่บูชา

เวลาประมาณ 18.30 น. นักแสดงก็เริ่มทยอยแต่งหน้าเพราะทุกคนมาพร้อมแล้ว (ส่วนใหญ่มารวมมัด พร้อมกัน) โดยนักแสดงหญิงรีบแต่งหน้าแต่งตัวให้เสร็จก่อน เพราะต้องออกไปรำถวายมือ ส่วนผู้วิจัยไม่ต้องรำ ถวายมือ (เพราะยังรำไม่เป็น) จึงเริ่มแต่งหน้าเวลาประมาณ 19.30 น. โดยใช้เทปใสมาลองติดเปลือกตาให้ดู ตาโตสวยด้วย ซึ่งก็ได้ผลดี ส่วนใหญ่การแต่งหน้ามักจะลงรองพื้นก่อน แล้วลงแป้งให้ใบหน้าขาวนวล ส่วนราย

ละเอียดอื่น ๆ ก็แล้วแต่ความถนัดของแต่ละบุคคล อาจจะเขียนคิ้วก่อน หรือเขียนตาก่อนก็ได้ ส่วนที่มักทำเป็น
 สิ่งสุดท้ายในการแต่งหน้าคือ การติดขนตาปลอม และการทาปาก และก่อนที่จะเปลี่ยนเสื้อผ้าก็จะทำผมและมัด
 ผิวให้แน่นวลละออดีก่อน โดยเสื้อที่ใส่นั้นควรเป็นเสื้อกระดุมหน้า เพื่อความสะดวกในการถอด และจะไม่เลอะ
 เครื่องสำอาง

เมื่อมีการรำถวายมือเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบริเวณที่ทำการแสดงแล้วนั้น ก็จะมีการ
 ออกแขก โดยร้องเพลงทำนองแขก และมีนักแสดงหญิงใส่ชุดออกแขกกระโปรงบานสีเขียวยาวเลยหัวเข่านิด
 น้อย และเสื้อแขนสั้นเขวลอย มีผ้ายาว มาติดปิดผมด้านหลังและออกมาเดินแขก หลังจากนั้นจึงเริ่มทำการ
 แสดง

สำหรับเรื่องที่แสดงนั้นเป็นเรื่องเดียวกับที่ทางคณะได้แสดงในงานไว้ครุชมรมอาจารย์หอมหวล ณ วัดเชิง
 หวาย บางซื่อ เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2543 คือเรื่องเล็ดรักเมียเฉลย โดยมีการเพิ่มบทในตอนต้น คือ ผู้วิจัย
 เป็นน้องสาวคนเล็กชื่อเปลวศรี มีพี่ชายชื่อมินเียงกับสเมิงญา โดยสเมิงญา มีลักษณะกระดุกกระดิงไม่ชอบการสู้
 รบ ไม่จับดาบจับทวน ซึ่งเปลวศรีก็ช่วยแม่กับพี่มินเียงว่าสเมิงญา และร้องด่าเจ็บแสบ หลังจากนั้นทหารของ
 เมืองสาละวินก็มาและจะจับตัวเปลวศรีไปข่มขืนเปลวศรีจึงวิ่งหนีแม่ก็เข้ามาช่วย เปลวศรีก็ด่าว่าสเมิงญาที่ต้อง
 ให้แม่มาช่วยกันดาบให้ และวิ่งหนีเข้าโรง ออกมาใหม่กระเซอะกระเซิง กำลังจะถูกทหารสาละวินสองคนข่มขืนที่
 ชายพร้อมองค์พิณทุมาศราชโอรสแห่งม่านมณฑลทะเลย์ก็เข้ามาช่วยไว้แล้วเปลวศรีก็หนีไป เป็นอันหมดบทที่จะแสดง

ตอนแรกเลยบทบาทเหล่านี้ยังไม่ได้เสริมขึ้นมา นางเอกวรรณาก็ให้ผู้วิจัยแสดงเป็นน้องสาวของ
 ภรรยา คือน้องขององค์เหมวัต ราชโอรสแห่งสาละวิน โดยแต่งกลอนแบบกลาง ๆ (คือร้องได้ทุกโอกาสในกรณี
 เป็นผู้หญิงสาว) ไว้ให้ร้องดังนี้

เราเกิดมาเป็นสตรี	ก็ควรจะมีมารยาท
เมื่อยามเป็นสาวต้องชาวสะอาด	มีมารยาทอ่อนช้อย
รักษาเนื้อรักชาติตัว	ไม่ทำชั่วเพราะชาย
จะไปไหนมาไหน	จะไม่ให้ต่างพร้อย
ขึ้นชื่อว่าเพชรก็ต้องเป็นเพชร	ไม่ยอมเป็นเศษของพลอย

แต่หลังจากที่ต้องเปลี่ยนแปลงบท โดยพระเอกชาติรี วีระวัฒน์ มาเป็นคนบอกเรื่องให้ และสี่คนแม่ลูก
 ต้องออกพร้อมกัน กลอนที่ร้องก็ต้องลงเหมือนกัน ผู้แสดงจึงปรึกษากันและเลือกใช้กลอน "โล" ซึ่งนางเอกวรรณ
 แต่งให้ผู้วิจัยว่า

ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ชาย	แต่มีนิสัยเหมือนหญิง
มันมันไส้จริง ๆ	แต่แล้วก็ยิ่งหัวนไหว
ไม่กล้ายกดาบชู	แล้วจะไปสู้กับใคร

แต่ตัวละครที่เป็นพี่ชายคนหนึ่งจะกระดุกกระดิง จึงเป็นกลอนบทที่ใช้ลงใหม่ดังนี้

ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ชาย	แต่มีนิสัยเหมือนหญิง
มันมันได้จริง ๆ	แต่แล้วก็ยิ่งหนัก
หมมทำตัวกระตุงกระตัง	เห็นแล้วก็ยิ่งน่าอาย

เมื่อแสดงเสร็จผู้วิจัยก็ได้รับคำแนะนำจากผู้กำกับว่า จากที่ถูกขุดเล่นดีแล้ว มีการแสดงออกทั้งสีหน้าและแววตา มีความกล้าเล่น แต่เวลาร้องยังเพี้ยนอยู่ ดังนั้นเคล็ดลับก็คือ เวลาจะร้องให้ฟังเสียงระนาด ระนาดขึ้นเสียงไหนก็ให้ร้องเสียงนั้น

เรื่องย่อ เลือดรักเมียเขลย (ดูได้ในบันทึกการแสดงครั้งที่ 6 ในภาคผนวก ก แต่มีการเพิ่มบทที่คนแม่ลูกมาเท่านั้น)

ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้รับในครั้งที่ 5

1. ปฏิภาณไหวพริบถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก จะเห็นได้จากการที่นางเอกวรรณสามารถเปลี่ยนคำลงให้กลอนของผู้วิจัยได้อย่างทันทีทันใด
2. การเพิ่มบทเข้าไปสามารถทำได้อย่างปัจจุบันทันด่วน เพราะเมื่อจะเริ่มการแสดงแล้ว แต่ผู้แสดงมีมากกว่าบท และไม่ได้ทำให้เนื้อเรื่องเสียหาย
3. เมื่อเล่นเรื่องซ้ำกันอาจจะต่างกันที่วิธีเล่น หรือวิธีการดำเนินเรื่อง ซึ่งภาษาโลก เรียกว่า "ทางเล่น" ที่ต่างกัน โดยมักจะเป็นเรื่องซ้ำชั้น หรือมุขตลกที่คิดสด หรือนำสถานการณ์ตรงนั้นมาแทรกให้มีความสดยิ่งขึ้น

ครั้งที่หก ร่วมแสดงกับคณะชุมพล โฉมงาม วันที่ 11 มกราคม 2544 งานเปิดวิก บริเวณตลาดนัดวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

การแสดงคืนนี้เป็นการต่อเนื่องจากคืนวันที่ 10 มกราคม 2544 โดยแสดงค้างไว้เรื่อง "ชีวิตนี้เพื่อแม่" ผู้วิจัยได้รับบทเป็นแก้วมีน้องสาวชื่อขวัญ ซึ่งรับบทโดยนางเอกพรภัสสร ก่อนทำการแสดง ผู้วิจัยได้ช่วยออกแขกหลังโรง คือร้องเพลงลูกทุ่งสลับกับเพลงเฮลละมานา โดยนักแสดงชาย เพลงที่ผู้วิจัยร้องคือ "น้องว่างทุกวัน" ของศิรินทรา นียากร "รักคุณยิ่งกว่าใคร" ของจักรพรรณ์ อาบครบุรี และ "นัดพบหน้าอำเภอ" ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ โดยร้องกับวงปีพาทย์

ขณะแต่งหน้าผู้วิจัยได้พบเคล็ดลับใหม่ในการเขียนคิ้ว นอกจากจะใช้ดินสอจิ้มวาสลินให้เส้นเขียนง่ายแล้ว ยังมีตลับครีมสีดำของแขกด้วย ซึ่งนางเอกพรภัสสรบอกว่านำดินสอมาจิ้มก็จะเส้นเหมือนวาสลิน แล้วสีจะดำเข้มขึ้นด้วย นอกจากนี้การนำสีเหลืองมาทาบริเวณโหนกคิ้วก็จะทำให้พื้นที่บริเวณตาสว่างขึ้น แล้วแต่งได้สวยขึ้น ส่วนการเขียนขอบตาล่างด้วยดินสอแขกนั้น ให้หลับตาแล้ววาดดินสอไปมาจะทำให้สีดำติดกับของตาถึงข้างใน ตาจะคมสวย ถ้าวาดแบบไม่หลับตา จะเหลือสีขาวของขอบตาทำให้ดูไม่สวยงาม ส่วนจุดนั้นได้รับอนุเคราะห์จากนางเอกพรภัสสรให้ยืมชุดสีม่วงเข้ารูปและมาบานตรงปลายเข้า นำลูกบิดสีทองมาปักเป็นพวงอุ้งบริเวณลำตัว ทรงผมก็นำมวยปลอมเป็นก้อนผมหรือเรียกว่าหัวมอญมารองก่อนแล้วใช้วิกผมยาวกัลดทับลงไป จะทำให้ศีรษะดูหุย วิกผมนั้นก็จะมีขนขึ้นมาดูแล้วสวยงามมากกว่าติดวิกผมลงไปเลย เพราะจะทำให้ดูแบน

ในการกล่าวนั้นผู้วิจัยคือแก้วกับน้องขวัญ ต้องออกไปสงสารป้านวล เมียของพ่อคนหนึ่ง นางเอกพรภัสสรจึงนำสมุดกลอนของตนเองมานั่งเลือกและเมื่อผู้วิจัยด้วย โดยจะต้องร้องกลอนที่ลงเหมือนกัน โดยเลือกกลอน "ลาม" ดังนี้

เราเกิดมาเป็นสตรี	ก็ควรจะมีมารยาท
เกิดเป็นสาวต้องชาวสะอาด	ไม่มีใครทาบใครหยาม
เหมือนมาลีสีสด	ไม่ยอมหมดสิ่งาม

หลังจากนั้นก็กล่าวว่าคุณเองเป็นใคร ออกมาช่วยกันค่าเจ้าเพชรที่เป็นลูกของป้านวลแล้วชี้เมา หย่าไป แต่เมื่อเพชรจะบวช ก็ช่วยกันขอเงินพ่อ ช่วยรำน่านาค และจากสุดท้ายเมื่อเพชรตายก็ต้องร้องให้ เสียใจกับป้านวล โดยทั้งหมดเป็นบทในแต่ละครจากที่ผู้กำกับเล่าให้ฟัง แต่คำพูดหน้าเวทีต้องไปคิดเอาเองว่าจะสนทนากันอย่างไรให้เป็นไปตามเรื่อง

ขณะทำการแสดง มีฉากหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นปฏิภาณไหวพริบของผู้แสดงท่านหนึ่งมาก นั่นก็คือเจ้าเปา (ตัวโจ๊ก) คือเมื่อหน้าคเพชรเพื่อจะบวชนั้น พ่อเลี้ยง ก็หาว่าเพชรไปขโมยตราของกษัตริย์ไป จึงมาค้นตัว เพื่อขจัดการบวชซึ่งตามท้องเรื่องนั้นจะต้องพบเหรียญตรา นั้น แต่พ่อตีพระเอกชุมพล ซึ่งรับบทเป็นเจ้าเพชรลืมนำตรา นั้นติดตัวมาด้วยก่อนที่จะออกมาแสดง ขณะนั้นนักแสดงก็มองหน้ากันว่าจะทำอย่างไรดี เจ้าเปาซึ่งเป็นหมอทำขวัญ ก็ทำเป็นเดินไปเดินมาแถว ๆ เจ้าเพชร แล้วปลดต่างหูของตนเอง ซึ่งเป็นต่างหูหนีบเพชรวงกลมขนาดใหญ่ย่อนลงไปใส่เสื้อเจ้าเพชร แล้วพ่อเลี้ยงกับกษัตริย์ก็มาช่วยกันค้นใหม่แล้วก็พบตรา นี้ การแสดงตอนนั้นทำได้อย่างแนบเนียน ดูเฉิน ๆ แล้วเหมือนกับว่าหาครั้งแรกไม่พบแล้วหาครั้งที่สองถึงพบ

นอกจากนี้ คนบอกเรื่องหรือผู้กำกับจะคอยบอกเรื่องตลอดเวลาข้างหลัง ซึ่งคนดูมองไม่เห็น นอกจากนั้นการเตรียมบทกันด้านหลัง ถ้าจะมีอะไรเพิ่มหรือลดตัดทอนลง ก็จะบอกกันข้าง ๆ เวที ขณะทำการแสดงทุกคนต้องตื่นตัวและคอยช่วยเหลือกัน แม้การบอกบทหลังเวทีจะบอกทีละคนและไม่เกี่ยวข้องกัน อาจไม่รู้ว่าแสดงเป็นตัวละครใด แต่เมื่อทำการแสดงหน้าเวที จะต้องช่วยเหลือกันให้การแสดงลื่นไหลต่อไปได้อย่างดี

เรื่องย่อ ชีวิตนี้เพื่อแม่ (พระเอกชุมพล โอมงาม เล่าเรื่อง)

ขุนณรงค์ (โกง) เป็นทหารอยู่ในเมือง มีเมียชื่อว่าหยาดพิรุณ แต่ทั้งสองมีความมักใหญ่ใฝ่สูง ขุนณรงค์จึงวางแผนจะฆ่าองค์กษัตริย์ ซึ่งองค์กษัตริย์ก็มีทหารคนสนิทคือโจ๊กคนหนึ่งชื่อหลวงชาญ ซึ่งเป็นคนดี มีเมียชื่อว่านวล วันหนึ่งขุนชาญจะเข้าวัง นวลเห็นผ้าไม่มีเงาหัว จึงร้องทัก แต่หลวงชาญก็หันมาปลอบใจและว่าไม่มีอะไรอย่าคิดมากและไปเข้าเวร เมื่อเข้าวังทราบข่าวว่าขุนณรงค์จะลอบปลงพระชนม์องค์มหากษัตริย์จึงสะกดรอยตามไป แต่ขุนณรงค์ก็ทำไม่สำเร็จ เมื่อองค์กษัตริย์รู้ตัวเสียก่อน เขาจึงวิ่งหนีออกมาจากตำหนักแล้วชนเข้ากับหลวงชาญ จึงยึดของกลางใส่มือของหลวงชาญ เมื่อองค์กษัตริย์ตามออกมา ก็ด่าว่า ว่าหลวงชาญเลี้ยงไม่เชื่องหลวงชาญเถียงว่าไม่ใช่ตน แต่ขุนณรงค์ก็เข้ามาช่วยใส่ร้าย หลวงชาญโมโหมากจึงตบหน้าขุนณรงค์ ทำให้องค์กษัตริย์โกรธและตบหน้าหลวงชาญ แล้วสั่งให้ทหารจับ หลวงชาญไม่ยอมให้จับ จึงสู้และโดดหน้าผานหนีไป

ส่วนนวนล้นก็มีลูกชายกับหลวงชาญสองคนคือเจ้ายอดกับเจ้าเพชร เมื่อหลวงชาญกระโดดหน้าผาหนีไปนั้น ขุนณรงค์ซึ่งแอบชอบนวนล้นอยู่แล้ว ก็บังคับขู่ให้ไปเป็นเมียอีกคนหนึ่ง อยู่มาวันหนึ่ง เจ้ายอดเห็นแม่ไม่สบายก็มาขอเศษข้าวไปให้แม่ เจ้าเพชรมาเห็นเข้าก็ไม่พอใจ ถามน้องว่าทำไมไม่ขึ้นบ้านใหญ่ เพราะมีพ่อขุนณรงค์ แต่เจ้ายอดกลัวพ่อจะเตะลงมา เจ้าเพชรจึงขึ้นไปเอง ขุนณรงค์ก็บอกให้สู้กัน ถ้าเจ้าเพชรชนะจะให้เงินไปซื้อยาให้แม่ เพชรเมาสู้ไม่ได้ก็เอาขวดเหล้าตีขุนณรงค์จนหน้าแตก ขุนณรงค์แค้นก็ตามมาราวีกับไ้ย้อดและแม่ เมื่อเพชรกลับมาก็โดนแม่ดูดำ เพชรเมาลืมตัวจะเอาขวดเหล้าตีแม่ แต่แม่ก็ไวกว่าตีไ้ย้อดจนตนเองจะเป็นลม และสั่งว่าห้ามไ้ย้อดเข้าบ้านเด็ดขาด (ทั้งขอดคืนแรก)

(คืนที่สองต่อเรื่อง) วันหนึ่งเจ้าเพชรกินเหล้าอยู่ก็เจอหลวงชาญ ซึ่งรอดตายจากการโดดหน้าผา หลวงชาญถือห่อผ้าเดินมา เพชรนึกว่าเป็นห่อเงินก็ใช้มีดเข้าจี้ หลวงชาญจับมีดสะบัดและตบหน้าเพชรจรสลับ และพินิจพิจารณาว่าเจ้าเพชรหน้าตาเหมือนนวนล

ฝ่ายเจ้าเพชรนั้นเมื่อสลบอยู่ในวังก็แ้วเสียงเพลงคำน้ำนม จึงคิดได้และอยากบวชให้แม่ก็กลับบ้านพอดีแ้วกับขวัญลูกสาวของขุนณรงค์กับหยาดพิรุณนำยามาให้นวลกินเห็นเพชรเข้าก็ช่วยกันด่าว่าประนามเพชร เจ้ายอดเข้ามาพอดีก็ช่วยสมทบ แต่เพชรก็ดันทุรังเข้าไปกราบแม่จนได้ และกล่าวว่าถึงแม่แม่จะไล่ก็ไม่เป็นไรขอให้ได้บวชให้แม่ก็พอ ซึ่งสร้างความดีใจให้ผู้เป็นแม่มากแต่ติดปัญหาที่ไม่มีเงิน แ้วกับขวัญจึงจะไปขอขุนณรงค์ให้ เมื่อขุนณรงค์รู้ว่าจะขอเงินให้กับเพชรก็โกรธมาก แต่นวลว่าขุนณรงค์เคยให้สัญญาว่าถ้าครบบวชของลูกชายก็จะให้บวช ขุนณรงค์จึงจำใจมอบเงินให้สามหมื่นบาท พอดีหยาดพิรุณทราบเข้าก็ทำเป็นเจ้ก็เจ้าการจะจัดการให้ โดยบอกว่าจะให้แค่บาทเดียว

เพชรจึงต้องไปให้หลวงพ่อบวชให้ เมื่อมีการแห่มาค ขุนณรงค์ซึ่งยังแค้นเพชรอยู่ จึงกลั่นแกล้งใส่ร้ายว่าเพชรขโมยตราขององค์ขัตติย์มา และนำมาใส่ที่ตัวเพชร เมื่อมาคั้นตัวก็พบ จึงมีการต่อสู้กัน เจ้าเพชรนั้นจะบวชแล้วจึงไม่สู้ พลาดทำให้นวลณรงค์จึงโดนแทงที่หน้าอกขาดใจตายคาตักแม่(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

เมื่อเข้าสู่รายการเพลง คณะชุมพลนี้จะต่างกับบรรพตตรงที่จะให้หัวหน้าคณะคือพระเอกชุมพล โฉมงาม ร้องก่อนประมาณสองเพลง แล้วจึงสลับกับนักแสดงฝ่ายหญิงและชายสลับหญิงไปเรื่อย และเมื่อมาถึงคนสุดท้ายร้องเสร็จ หัวหน้าคณะก็จะร้องปิดท้ายอีกครั้ง โดยจะเป็นการเปิดดนตรีคาราโอเกะจากแผ่นดิสก์สำหรับคำมัลย์ก็พวงละ 20 บาท และตัวลิเกแบ่งกับหัวหน้าคณะคนละครั้ง เช่นเดียวกับคณะอื่น ๆ

วันนี้ผู้วิจัยเลือกเพลง "สะโพกสลัดต้น " เพลงประกอบละครเรื่อง "สาวน้อยคาเฟ่" ซึ่งมีความโด่งดังมากมาร้อง เพราะเป็นเพลงที่มีจังหวะทำนองสนุกสนานเร้าใจ เพราะผู้วิจัยเห็นว่าเพลงที่นักแสดงท่านอื่นร้องไปก่อนแล้วนั้นเป็นเพลงซ้ำทั้งหมด และผู้วิจัยก็ได้พวงมาลัยจากทุกคนดูจริง ๆ และหน้าม้าเพื่อน ๆ ที่คอยมาเชียร์ ถึงกว่า 50 พวง ซึ่งผู้วิจัยยกให้ทางคณะหมดรวมทั้งคำตัวด้วย แต่พระเอกชุมพล ก็ไม่ยอม บอกว่าถ้าไม่เอาคำตัวก็ต้องเอาคำมาลัย แต่ผู้วิจัยก็ไม่รับเงิน โดยถือว่าการที่อนุญาตให้ร่วมแสดงและคอยสอนให้ นั้น ถือเป็นพระคุณกับผู้วิจัยมาก

ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้รับในครั้งที่ 6

1. คณะชุมพล โฉมงามนี้ พระเอกไม่ลงไปขายมาลัยเอง แต่ให้นางเอกสองคนลงไปขายแทน ซึ่งให้เหตุผลว่าผู้หญิงจะขอเลาะเก่งและขายง่ายกว่าผู้ชาย

2. มีการนำเลือกปลอมมาใช้เพื่อความสมจริงในการแสดง โดยพระเอกกับแม่จะต้องเปรอะเลือดจึงใส่ชุดชาวบ้านแทนเครื่องลิเก

ครั้งที่เจ็ด ร่วมแสดงกับคณะชุมพล โคมงาม วันที่ 17 มกราคม 2544 งานเปิดวิก บริเวณตลาดนัดวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

วันนี่ก่อนการแสดงมีตลาดนัด (ทุกวันพุธกับวันอาทิตย์) ซึ่งผู้จัดตลาดนัด ก็จะให้ทางโรงลิเกเปิดเครื่องเสียง พร้อมทั้งไมโครโฟน เพื่อตนจะได้ประกาศโฆษณาสินค้าเป็นระยะ ๆ และช่วยโปรโมทลิเกไปด้วย ซึ่งตลาดนัดนี้จะวายราว 19.00 น. ผู้วิจัยมาตั้งแต่ 17.00 น. พี่มล (นักแสดงและคนดูแลเวที) นั่งกินข้าวอยู่กับเด็กคอนวอย ชวนผู้วิจัยร่วมวงด้วย โดยกล่าวว่าต้องหุงหากินเอง วันนี้ตำน้ำพริกปลาทุเป็นกับข้าว พี่มลเล่าว่าลำพังตนเองนั้นเอาตัวรอดแต่เด็กพวกนี้ไม่มีเงินเพราะลิเกหยุดแสดงหลายวัน เวลาประมาณ 18.00 น. บรรดานักแสดงก็ทยอยกันมา โดยพูดคุยสนทนากันเรื่องเกี่ยวกับชุดลิเก การซื้อขาย สีไหนสวย แบบไหนเป็นอย่างไร เซย หรือกำลังฮิต

ผู้วิจัยได้รับทราบว่าคุณค่าของเครื่องชุดลิเกนั้นคือชุดที่ตัดเสร็จติดหนามเตยเสร็จ แต่ยังไม่ได้ใส่เพชรลงไป และวิธีซักชุดก็คือแช่น้ำแล้วนำน้ำยาซักแห้งมาใส่ นำแปรงสีฟันมาแปรงบริเวณที่เลอะเครื่องสำอาง โดยจะซักประมาณอาทิตย์ละหนึ่งครั้ง

วันนี้ได้เคล็ดลับในการแต่งหน้าว่าการใช้ฟูกั้นระบายสีนำมาจุ่มน้ำให้ชุ่มแล้วทาสีอย่างแซวโดว์ จะทำให้สีติดทนและคมกว่าการใช้แปรงที่แถมมากับเครื่องสำอาง ซึ่งสามารถผสมสีได้เหมือนกับการระบายสีด้วย โดยนำสีน้ำเงินทาแล้วสีขาวทาทับจะทำให้ได้สีฟ้าสวยงาม ส่วนชุดนั้นได้รับการอนุเคราะห์จากนางเอกวิภาให้ยืมชุดเข้ารูปและบานปลายสีเทาตะกั่วเป็นสายเดี่ยว พร้อมทั้งกระจิงเพชรแทนมงกุฎด้วย

เมื่อเริ่มการแสดงนั้นผ่านไปหลายฉากแล้ว แต่ผู้วิจัยก็ยังไม่ทราบว่าตนเองต้องแสดงเป็นใครและมีบทบาทอย่างไร ซึ่งสักครู่คนเล่าเรื่องก็มาถามผู้วิจัยว่าเกี่ยวได้หรือไม่จะให้ออกไปเกี่ยวกับพระรอง โดยน้องบอยรับบทเป็นไอ้ชาติชายหนุ่มผู้ยากจน ส่วนผู้วิจัยเป็นลูกสาวคนมีเงินชื่อมาลัย มีแม่ชื่อมาลี แอบพบกันรักกัน ซึ่งต้องเตรียมกลอนที่ลงเหมือนกัน แต่ด้วยความไม่ชำนาญของผู้วิจัย จึงดันไม่ได้ ผู้กำกับเลยตัดปัญหาให้ร้องเพลงไทยสากลเกี่ยวกับ โดยเลือกเพลง "เดือนคว่ำเดือนหงาย" ซึ่งเป็นเพลงคู่ โดยทำรำนั่นก็แค่ทำท่าเซียงอวยและปิดป้องเป็นที่เมื่อฝ่ายชายเข้ามาโถม พอร้องเพลงจบ น้องบอยก็ร้องเพลงรานีเกลิงอีกหนึ่งเพลง แล้วเข้ามาเกี่ยวกับด้วยการเจรจาธรรมดา สักครู่มาลีผู้เป็นแม่ก็ออกมาด่าว่าไอ้ชาติและพาลูกสาวกลับบ้าน เป็นอันหมดบทของผู้วิจัย ซึ่งจริง ๆ แล้วบทเหล่านี้ไม่มีก็ได้ เพราะไม่เกี่ยวกับเรื่อง เป็นบทที่ผู้กำกับเติมเข้ามา เพื่อให้ได้ออกแสดง

เนื้อเพลง เดือนคว่ำเดือนหงาย

ช. เรามามองกันสองคน ดูโน่น เน่ดวงจันทร์	ญ. มองอะไรที่ไหนกัน ดูนั่น เน่ดวงเดือน
ช. มีชื่อเหมือนดวงเดือนดวงว่า เขาสร้างให้มาสองฟ้ายามค่ำ	
ญ. เขาว่าเดือนหงาย แล้วทำไมเดือนคว่ำ	
ช. ร้ายจริงถ้อยคำ ไม่เอานะ ถามมาใหม่	ญ. สมมติว่าเราได้เข้าเรือนหอ
ช. พระนำพระนอที่จูบขวัญใจ	ญ. จูบแล้วแนะนำว่าทำไฉน

ถามหาว่าศรีสุรางค์ไปไหน ศรีพิศุภราชจึงว่าตนได้สั่งประหารไปเรียบร้อยแล้ว ศรีวิชัยเสียใจมากแต่ศรีพิศุภราชก็ไม่สนใจและทั้งคู่ก็ต่อสู้กัน แต่ศรีวิชัยสู้ไม่ได้จึงถูกจับตัวไป ศรีพิศุภราชไม่ฆ่าศรีวิชัยเพราะเห็นแก่หลาน ๆ แต่ควักลูกตาออกแทนแล้วให้ขทานเลี้ยงลูก เวลามานผ่านไป 20 ปี เด็ก ๆ ก็โตขึ้น(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

ครั้งที่แปด ร่วมแสดงกับคณะชุมพล โฉมงาม วันที่ 25 มกราคม 2544 งานปิดวิก บริเวณตลาดนัดวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

วันนี้ผู้วิจัยมาโรงละครตั้งแต่เวลา 13.00 น. เพื่อจะมาซ้อมการแสดงเรื่อง "เลือดรักเมียเขลย" เพื่อแสดงในวันที่ 27 มกราคม 2544 ที่สังคีตศาลา โรงละครแห่งชาติ ซึ่งมีการแจกบทและต้องมีการซ้อมคิว ทั้งการพูด การเจรจา ท่าทางต่าง ๆ กระทั่งเวลาประมาณ 15.00 น. พี่นรงค์นักแสดงจากกรมศิลปากรก็มาซ้อม โดยรับบทเป็นเมฆพัด ซึ่งก็ได้ซ้อมนิดหน่อยเพราะนักแสดงคนอื่นมาในเวลาใกล้ 18.00 น. ซึ่งต้องเริ่มแต่งหน้าแต่งตัวสำหรับการแสดงในคืนนี้

การแสดงในวันนี้เป็นเรื่องต่อเนื่องจากคืนก่อน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีผู้วิจัยกับนางเอกพรภัสสรก็ได้ แต่เมื่อมาแล้ว ผู้กำกับก็หาบทให้ออกไปทำการแสดง โดยรับบทเป็นพี่น้องกันผู้วิจัยชื่อลำดวน พรภัสสรชื่อวันดี สองคนพี่น้องออกมากล่าวว่าจะไปทนายปัญหาของพระราชโอรสฟ้าประทาน ซึ่งถ้าผู้หญิงตอบถูกจะได้เป็นแม่ ผู้ชายตอบถูกจะได้เป็นพ่อ แต่สองพี่น้องก็หวังว่าถ้าตอบถูกจะได้เป็นชายา ว่าแล้วก็หาย (หายเข้าจาก) ซึ่งกลอนที่ผู้วิจัยร้องก็คือ

เราเกิดมาเป็นสตรี	ก็ควรจะมีมารยาท
เราเกิดเป็นสาวต้องชาวสะอาด	มีมารยาทอ่อนช้อย
ขึ้นชื่อว่าเพชรก็ต้องเป็นเพชร	ไม่ยอมเป็นเศษของพลอย

หลังจากจากนั้นผู้กำกับก็บอกว่ายังไม่ต้องเปลี่ยนชุด เพราะเดี๋ยวจะหยุดเพื่อจัดรายการเพลง แล้วแสดงต่อ โดยทั้งลำดวนและวันดีต้องออกไปทนายปัญหาของพระราชโอรสฟ้าประทาน ซึ่งในที่สุดเมื่อถึงเวลาที่ไม่ต้องเล่นเพราะเวลาใกล้จะหมดแล้วไม่ต้องออกไปจะทำให้เรื่องเสียเวลา เนื่องจากคืนนี้ทางคณะจะแสดงให้จบ เพราะรุ่งขึ้นต้องไปทำการแสดงที่วัดน้อย วงศ์สว่าง ซึ่งเป็นงานประจำปีของวัด ลึกในคืนนี้จึงเลิกเกือบตีหนึ่ง (ปกติงานวิกมักไม่เกินเที่ยงคืน)

เมื่อการแสดงจบลงก็ยังไม่ได้ออกบ้านทันที ผู้วิจัยยังต้องอยู่ซ้อมคิวพันดาบกับน้องบอยอยู่ และฝึกร้องให้เสียงต่อจากพระเอกราชันย์ให้เข้ากันให้ได้ เพราะเวลาแสดงจริง ผู้วิจัยต้องร้องต่อจากพระเอกราชันย์

ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้รับในครั้งที่ 8

1. วันนี้ได้รับทราบว่าการจะหวนเสียงลงแบบลิเกนั้น ไม่ต้องหวนลงทั้งวรรค แต่ร้องหวนต่ำลงสองคำสุดท้ายเท่านั้น ซึ่งก่อนจะหวนก็เอื้อนนิดหน่อย จึงจะทำให้ร้องถูกต้องตามแบบการร้องลิเก

2. ผู้วิจัยกับนางเอกพรภัสสรได้ซ้อมรำออก รำเข้ากัน โดยพี่สมชายพระเอกของคณะได้สอนการรำเข้า โดยบอกว่านักแสดงหญิงไม่จำเป็นต้องทิ้งสายตาเกี่ยวคนดู

เรื่องย่อ ชากรักลูกหลง (ตอนที่สอง : พระเอกชาติรี วีระวัฒน์ เล่าเรื่อง)

.....พายุขนาดมโหฬารทำให้เรือจมลงกลางทะเล ฟ้าอุมา ฟ้าประทาน และฟ้าสุเมธ ก็พลัดพรากจากกัน..... หลังจากที่โอรสฟ้าประทานรู้ความจริงว่าตนไม่ใช่โอรสขององค์กษัตริย์โยนก ซึ่งเก็บตนมาเลี้ยง ก็ให้เจ้าเปา (ตัวใจึก) ประกาศว่าให้คนเข้ามาในวังเพื่อมาตอบปัญหา ถ้าหญิงใดทายถูกจะให้เป็นแม่ชายใดทายถูกจะให้เป็นพ่อ ฝ่ายอารยันกับเพ็ญแขอยู่ด้วยกันมากกว่า 10 ปี ไม่มีลูก จึงอยากจะทำปัญหาเพื่อจะได้องค์ฟ้าประทานเป็นลูก

ฟ้าอุมานั้นหลังจากเรือแตกอยู่กลางทะเลก็ได้รับการช่วยชีวิตจากเจ้าเชิดชาวประมง โดยให้ฟ้าอุมา มาอยู่กับยายช้อยแม่ของตน ยายช้อยก็มาเล่าเรื่องข่าวในวังให้ฟ้าอุมาฟัง ฟ้าอุมาคิดว่าเมื่อราชโอรสรู้ความจริงว่าไม่ใช่ลูกของกษัตริย์ก็สงสัยว่าอาจจะเป็นลูกของตน จึงปลอมตัวเป็นชายชื่อทิดมาไปทนายปัญหาและทายถูกด้วย องค์กษัตริย์ก็พระราชทานยศให้เป็นถึงอุปราช และนำเรือนประทานของอารยันให้พักอาศัยอยู่ก่อน อารยันนั้นสงสัยในความอ่อนแอของฟ้าอุมาจึงแอบตามขึ้นไปเที่ยวประทานแล้วอาสาจะนวดให้ ฟ้าอุมาก็ตกลง ขณะที่อารยันนวดอยู่ฟ้าอุมาก็เผลอหลับไป อารยันจึงปลดกระดูกเสื้อออกและพบว่าฟ้าอุมาเป็นหญิงแต่ก็เก็บไว้เป็นความลับ ได้แต่สงสัยว่านางมีความคล้ายกับฟ้าอุมา มาก

ส่วนฟ้าสุเมธพี่ชายของฟ้าอุมานั้น เมื่อรอดชีวิตได้ก็กลับเข้าเมือง ถูกเจ้าผาสึงหนาทหารกบฏจะจับตัว จึงต้องหนีออกนอกเมือง มาหลบอยู่ที่อนุสาวรีย์ของน้องสาวและหลานชาย ขณะหลบอยู่ก็ฝันว่าหลานชายโดนอารยันและเพ็ญแขลั่นแกล้ง เมื่อสะดุ้งตื่นก็โกรธแค้น จึงปลอมตัวเป็นคนใช้ที่บ้านของอารยันและเพ็ญแข เมื่อได้จังหวะก็เข้าทำร้ายพอดีอารยันไม่อยู่ เพ็ญแขอยู่คนเดียว เมื่อถูกทำร้ายก็โวยวาย และจับตัวฟ้าสุเมธขึ้นเผ้า องค์กษัตริย์ ซึ่งได้แต่งตั้งให้ฟ้าประทานเป็นตุลาการตัดสินคดี ทุกคนต้องขึ้นเผ้าสามโมงเช้า ด้วยความที่ฟ้าประทานไม่รู้ว่าคุณคนที่ทำผิดนั้นคือลูกของตน จึงตัดสินประหารชีวิต ฟ้าอุมาอยู่ในเหตุการณ์ด้วย จำได้ว่าเป็นพี่ชายก็เลยเปิดเผยความจริง เพ็ญแขเห็นได้ทีก็บอกกับองค์กษัตริย์ว่าคนเหล่านี้หลอกลวงต้องได้รับโทษประหารชีวิต กษัตริย์ก็อดใจและสั่งให้ไปขังก่อน เรื่องนี้ตนตัดสินไม่ได้นอกจากฟ้าประทาน เพราะเป็นตุลาการผู้ตัดสิน..... (ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

ครั้งที่เก้า ร่วมแสดงกับคณะชุมพล โฉมงาม และนักแสดงรับเชิญจากกรมศิลปากรอีกสามคน ณ สังคีตศาลา โรงละครแห่งชาติ วันที่ 27 มกราคม 2544

การแสดงนี้ ปกติจะมีทุกวันเสาร์เวลา 17.00 – 19.00 น. ซึ่งทางโรงละครแห่งชาติจะเก็บค่าชมคนละ 20 บาท เป็นการนั่งดูกลางแจ้งนั่งกับพื้นสนามหญ้า แดดร่มลมโชย โดยมีมหรสพต่าง ๆ สลับเปลี่ยนกันไป ดังนั้นการแสดงครั้งนี้ของคณะชุมพล โฉมงาม ถือเป็นการแสดงความสามารถและชื่อเสียงไปในตัวด้วย จึงต้องมีการซ้อมและการแจกบัตรห้อง โดยพระเอกชาติรี วีระวัฒน์ เป็นผู้กำกับ ให้รู้คิว บัตรห้อง และการเจรจา ซึ่งผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ จากอาจารย์บุญเลิศ นางพินิจ ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้สอนท่ารำในการตีบทให้ โดยกล่าวว่าไม่

จำเป็นต้องใส่บทหรือรำตามทุกคำร้อง แต่แสดงท่าตอนต้นหรือตอนท้ายของบทร้องในแต่ละวรรคก็พอ นอกจากนี้ยังช่วยต่อเสียงให้ โดยให้ผู้วิจัยร้องเสียงปี่ในและถ้าจำไม่ได้ก็คลอเสียงตามระนาดไว้จะได้ไม่เพี้ยน การแต่งกายวันนี้ผู้วิจัยจึงนำผมปลอมชนิดยาวมาต่อข้าง ๆ เพราะเป็นสาวพม่า ส่วนเครื่องแต่งกายนั้น นางเอกวรรณาลัย ยืมชุดสายเดี่ยวเข้ารูปสีดำตกแต่งด้วยลูกบิดสีขาว

เวทีที่ทำการแสดงก็มีการยกพื้นสูงขึ้นมาบนลานกว้างในสนามหญ้าบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แต่ไม่มีฉากหรือหลังใบใด ๆ อาศัยไม้ประดับที่ปลูกไว้เป็นแนวสูง ตัดตกแต่งไว้เป็นเหมือนกำแพงกั้นระหว่างหน้าเวทีและหลังเวที เท่านั้น นักแสดงทุกคนจึงต้องแต่งตัว แต่งหน้าให้เสร็จเรียบร้อย แล้วเดินออกมารอคอยทำการแสดงที่บริเวณหลังเวที ซึ่งเป็นคนละส่วนกับห้องแต่งตัว

เรื่องที่แสดงคือเรื่อง "เลื้อยรักเมียชเลย" แล้วมาเปลี่ยนชื่อเป็น "ทาสรักเมียชเลย" โดยแสดงเหมือนกับที่จังหวัดเพชรบุรี เปลี่ยนตัวแสดงให้นักแสดงจากกรมศิลปากรแสดงเป็น เมฆพัด มังปายะ และเชนิสา ส่วนผู้วิจัยแสดงเป็นเปลวศรีตัวเดิม แต่เปลี่ยนชื่อให้เป็นพม่าว่า "เตชิน" ส่วนบทร้องนั้น ผู้กำกับให้มา ดังนี้

จริงของพมึงเยิง	พี่ควรเรียนเชิงกำชับ
หันมาเอาดีทางดาบ	เชิงรุกเชิงรับรบไล่
ถึงฉันจะเป็นสตรี	ฉันก็ยังมีความกล้า
ไม่ยอมอยู่ท่ายถ้าใครมาทำ	พี่จะหลบหน้าไฉน (หวนลง)

ส่วนบทกลอนนั้นผู้แสดงเป็นมึงเยิงจะร้องเอง ซึ่งเป็นการว่าสเมิงญาที่ทำตัวกระตุงกระตึงไม่สมกับเป็นลูกผู้ชาย ก่อนที่ทหารจากสาละวินจะมาจริง ๆ แม่และเตชินจะถูกข่มขืน แล้ววงศ์พินทุมาศ ราชโอรสองค์โตแห่งม่านมณฑลทะเลย์จะมาช่วยไว้ ซึ่งจะเชื่อมเรื่องไปสู่นักแสดงหลักคนต่อ ๆ ไป

ขณะทำการแสดง เมื่อมีการคล้องมาลัย หรือร้องด้วยคำลงที่สะใจ คนดูจะปรบมือเสียงดัง และเมื่อนักแสดงของกรมศิลปากรออกมาทำการแสดงนั้น ต้องหยุดทำการแสดง เพื่อรับพวงมาลัยและเงินสดจำนวนมากจากบรรดาแฟนประจำที่คอยมาให้กำลังใจ ในจุดนี้นางเอกวรรณาลัยกล่าวว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับพระเอก - นางเอกละคร ที่มาเล่นโลก คนดูที่มาเป็นแฟนประจำจะรู้สึกชื่นชมและตื่นเต้นเป็นพิเศษ

ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้รับในครั้งที่ 9

1. การแสดงครั้งนี้ผู้แสดงไม่ต้องถือไมโครโฟน เพราะมีการใช้ชนิดไร้สาย (wireless) เสียบเอาไว้ที่ข้างเอว ดังนั้นการรำ การแสดงออกด้วยท่าทางจึงเต็มที่ ลักษณะที่ถนัดกับการถือไมโครโฟน ด้วยตนเองก็จะเกิดความขัดเขินเล็กน้อย แต่เมื่อทำการแสดงไปแล้วก็จะรู้สึกชิน

2. คนดูนั้นมีหลายกลุ่มคละเคล้ากันไป ทั้งกลุ่มแม่ยกที่คอยตามมาคล้องมาลัยเงินสดให้กับพระเอก (ประมาณสองหมื่นบาท) เพื่อเป็นการรักษาน้ำพระเอกลูกเขาไว้ เนื่องจากพระเอกกรมศิลป์มีผู้ชมมาให้แรงเชียร์มากมาย กลุ่มนักศึกษาที่ต้องมาทำรายงาน กลุ่มชนชั้นกลางที่พาลูกหลานมาทัศนศึกษาของไทย ๆ พร้อมทั้งรับประทานอาหารไปในตัวด้วย กลุ่มแฟนประจำของผู้ชมที่มาชมการแสดงทุกเสาร์ไม่ว่าจะเป็นมหรสพชนิดใดก็ตาม และชาวต่างชาติ หรือนักท่องเที่ยวที่มาเดินเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแล้วแวะมานั่งดู ดังนั้นการแสดงของคนจะจึงเหมือนกับการ "โชว์" จึงตั้งใจแสดงมากและแต่ละคนก็จดเอาลีลา กลเม็ดเด็ดพรายมาใช้กัน

อย่างสุดฝีมือ มีแต่นางโงงเท่านั้นที่มาบ่นให้ผู้วิจัยฟังว่าแสดงไม่ค่อยเต็มที่ คือจะตกลงทะเลหรือหายากไม่ได้ เพราะเป็นการแสดงโชว์ อีกทั้งเวลาก็จำกัด (โดยปกติเวลาแสดงแต่ละฉากไม่ได้มีการกำหนดเวลา ดังนั้นในฉากกล่าวแรก ๆ ลิเกจึงเล่นกันนาน จะมางวดเข้าเอาตอนฉากท้าย ๆ ถ้าแสดงไม่จบก็ไม่เป็นไร แสดงต่อวันรุ่งขึ้นได้ หรือจะค้างไว้ อย่างนั้นก็ไม่มีใครว่า)

ครั้งที่สิบ ร่วมแสดงกับคณะชุมพล โฉมงาม 27 มกราคม 2544 ในงานประจำปี วัดน้อย วงศ์สว่าง (ชอย 11)

หลังจากแสดงที่ศูนย์สังคีตเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยและนักแสดงคนอื่น ๆ ยังไม่กลับบ้าน เพราะต้องทำการเดินทางไปแสดงต่อที่วัดน้อย วงศ์สว่าง ซึ่งเป็นงานประจำปี และทางคณะก็นำลิเกไปเปิดการแสดง เก็บเงินค่าบัตร และบริจาคเงินช่วยเหลือทางวัด เป็นเวลา 5 คืน ตั้งแต่วันที่ 26 - 30 มกราคม 2544 โดยเก็บค่าผ่านประตูคนละ 30 บาท พื้นที่ที่แสดงนั้นไม่ได้ใช้เวที เพียงนำฉากมาซึ่งกันบริเวณศาลาสวดศพตอนหน้าเวทีให้ผู้มางานศพนั่งฟังพระ และพื้นที่ด้านหน้าจะปูเสื่อ และนำตั้งมาตั้งไว้

วันนี้ผู้แสดงบางคนจากสังคีตศาลาก็ไม่ได้มาแสดงที่วัดน้อยด้วย เพราะรับงานปลีกเอาไว้ คือต้องไปช่วยเพื่อน (ลิเก) จึงมีบางส่วนเดินทางมาแสดง พอรำพึงรับหน้าที่เป็นผู้กำกับ โดยนับตัวแสดงหลักว่ามากี่คนเพื่อที่จะได้บอกเรื่องที่จะเล่นได้พอจำนวนนักแสดงและตัดสินใจเลือกเรื่อง "ขุนพลเจ้าเสน่ห์" ผู้วิจัยและพรภัสสรแสดงเป็นดวงเดือนและลำดวนสองคนพี่น้อง ซึ่งเป็นเพื่อนของนางเอกชื่อดาว (บทเสริมขึ้นมาซึ่งมักมีไว้ให้ผู้มาหัดลิเกใหม่ ๆ) ผู้วิจัยแสดงเป็นน้องชื่อดวงเดือนมีหน้าที่ออกไปกล่าวว่าคุณเป็นชาวไร่จะไปหาเพื่อน พอดีเพื่อนถูกองค์กษัตริย์ (โงง) ฆูด จึงเข้าไปช่วยและถูกดูดาทำร้ายจากฝ่ายโงง

กลอนวันนี้ที่ได้รับนั้นนางเอกวรรณากับพรภัสสรช่วยกันแต่งให้ ซึ่งเป็นกลอนที่เฉพาะเจาะจงชื่อลงไปว่าเป็นใคร แต่ก็สามารถนำไปใช้ในการแสดงครั้งอื่นได้ เพียงแต่เปลี่ยนชื่อในวรรคแรกเท่านั้น สำหรับคำลงนั้นเลือกกลอน "เล" ซึ่งต้องร้องต่อจากลำดวน ดังนี้

ดวงเดือนอยู่กับพี่	ชีวีช่างสดใส
มีพี่รักตามใจ	ไม่เคยไขว่เคยเขว
เกิดมาเป็นสาวหน้าใส	ไม่เคยมีใจโลเล

การแสดงวันนี้ยังไม่จบเรื่องก็จัดรายการเพลง เมื่อจัดรายการเพลงเสร็จก็แสดงต่ออีกประมาณ 20 นาที ก่อนที่จะถึงคิวตนเองร้องเพลง ผู้วิจัยก็ไปช่วยขายมาลัย ต้องออกต้อนรับสรวล พริกสสรบอกว่าถ้าจับเนื้อจับตัวคนดูได้จะดี เขาจะใจอ่อน และรู้สึกเป็นกันเอง ขณะที่เดินขายนั้น ก็มีชายคนหนึ่งมาซื้อ 1 พวง แล้วมอบให้ผู้วิจัยเลย เพราะสงสารที่จะต้องมาเดินขาย เมื่อถึงคิวร้องเพลง ผู้วิจัยเลือกเพลง "นักร้องบ้านนอก" ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ ปรากฏว่าคนดูชอบมาก ได้มาลัยถึง 20 พวง และได้พวงมาลัยจากเด็ก ๆ ที่ร้องให้แม่ซื้อเมื่อตอนเราเอาไปขายแล้วเก็บเอาไว้ เมื่อเรามาร้องเพลงเขาก็มอบให้

ผู้ชมที่เข้าชมการแสดงนั้นส่วนหนึ่งติดใจที่สังคีตศาลาก็ตามมา ส่วนหนึ่งก็เป็นขาประจำที่วิกวัดชโลที่เหลือกก็เป็นชาวบ้านย่านวัดน้อย ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นผู้หญิงสูงวัย รองลงมาก็วัยกลางคน วัยรุ่น และเด็ก ๆ ที่มา กับผู้ปกครอง ส่วนผู้ชายนั้นน้อยมากจนนับคนได้ และที่เห็นก็มักจะสูงวัยเช่นเดียวกัน

ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้รับในครั้งที่10

1. พื้นที่ที่ปูเสื่อนั้น แม้จะเป็นระดับเดียวกับที่คนดูนั่งดู แต่คนดูก็จะไม่กล้าเหยียบ เพราะคิดโดยสมมติเอาไว้ว่าเป็นส่วนของเวที เป็นส่วนของนักแสดง
2. ผู้ที่ทำหน้าที่ขายพวงมาลัยจะสนิทกับคนดูมาก และทำให้คนดูสงสารซื้อพวงมาลัยไว้ให้ และมีส่วนในการที่จะเชียร์มาลัยให้นักแสดงคนนั้น คนนี้ด้วย

เรื่องย่อ ขุนพลเจ้าเสน่ห์ (พระเอกรำพึง โหมงาม เล่าเรื่อง)

มีกษัตริย์องค์หนึ่งชื่อเทพฤทธิ์ มีพระคู่หมั้นชื่อศรีสุรางค์ มีทหารคู่มือสองคน คือขุนพลธนูและขุนพลธเนศ และมีน้องสาวชื่อจันทร์ฉาย กษัตริย์เทพฤทธิ์ไม่เคยเห็นคู่หมั้นมาก่อนจึงอยากจะได้เห็น จึงอยากจะไปหาพระคู่หมั้นและพามาเมืองของตนเอง จึงเดินทางไปคนเดียวเพราะต้องการรอดฝีมือว่าตนเองก็ทำได้ เมื่อเดินทางมาพบศรีสุรางค์ทั้งคู่ก็ชอบพอกันและองค์เทพฤทธิ์ก็พาศรีสุรางค์กลับบ้านเมือง ขณะเดินทางก็พบกับกษัตริย์แสนสิงห์และแสนศักดิ์แห่งเมืองผาภูมิครกำลังลาดตระเวนอยู่ ซึ่งกล่าวหาว่าองค์เทพฤทธิ์บุกรุก เพราะเข้ามาในเขตเมืองของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงขอศรีสุรางค์เอาไว้เป็นการแลกเปลี่ยนที่ทำผิด องค์เทพฤทธิ์ไม่ยอมจึงเกิดการต่อสู้กัน แต่ด้วยเป็นองค์กษัตริย์ที่ด้อยฝีมือจึงพ่ายแพ้และต้องพรางจากศรีสุรางค์ เมื่อกลับมาเมืองก็ออกคำสั่งให้ขุนพลธนูพาพระคู่หมั้นของตนกลับคืนมาให้ได้ ซึ่งมีข้อแม้กับขุนพลธนู สามข้อ คือ หนึ่ง ห้ามถูกเนื้อต้องตัวศรีสุรางค์ สอง ต้องรักษาความปลอดภัยมากที่สุด สาม ถ้าศรีสุรางค์มีโรคีต่างพร้อมใจกันที่อาจจะถูกตัดหัว

ศรีสุรางค์นั้นก็ถูกแสนสิงห์ขอความรัก เธอไม่ยอมจึงถูกปล้ำแล้วขุนพลธนูก็ช่วยไว้ทันพอดี แต่ศรีสุรางค์ก็ไม่ว่าคนที่มาช่วยตนเป็นใครและไม่กล้าเปิดเผยตนด้วยว่าเป็นใคร ก็หลอกว่าตนเองเป็นสาวชาวป่าชื่อจำปี ขุนพลธนูก็ไม่กล้าบอกว่าตนเองเป็นทหารขององค์เทพฤทธิ์ บอกว่าเป็นแค่ทหารมาทูลแล้วสองคนก็รักกัน โดยขุนพลธนูให้สัญญาว่าถ้าทำธุระเสร็จจะมารับศรีสุรางค์เข้าเมือง

ส่วนฝ่ายขุนพลธเนศนั้นก็เป็นที่หมายปองของจันทร์ฉายน้องสาวขององค์เทพฤทธิ์ แต่ธเนศก็ไม่กล้ารัก เพราะคิดว่าตนเองเป็นกาไม่เทียบเคียงกับหงส์ เจ้าเปา (โจ๊ก) รู้ว่าองค์เทพฤทธิ์รักขุนพลธเนศ อยากให้ได้กับจันทร์ฉาย เมื่อจันทร์ฉายเดินผ่านบ้านของขุนพลธเนศ เจ้าเปาจึงแกล้งเรียกเชิญชวนให้ขึ้นบ้านและคอยเชียร์ให้ธเนศกอดจูบจันทร์ฉาย ซึ่งสร้างความพอใจให้กับฝ่ายหญิงมาก เมื่อจันทร์ฉายถาม ธเนศก็บอกว่าที่ทำไปเพราะความรักแต่จริงแล้วไม่ได้รัก ซึ่งจันทร์ฉายก็พอจะรู้ จึงไปฟ้องพี่ชายด้วยความโกรธแค้น องค์เทพฤทธิ์จึงเรียกขุนพลธเนศให้เข้าเฝ้าและให้หมั้นกับจันทร์ฉายไว้ และให้ไปตามหาศรีสุรางค์อีกแรง เมื่อกลับมา ก็จะแต่งงานสองคู่พร้อมกัน

ทางด้านแสนศักดิ์กับแสนสิงห์นั้นก็เที่ยวเดินตรวจลาดตระเวนด้วยความแค้นใจขุนพลธนู แต่ก็ได้มาพบกับดาว สาวชาวป่าผู้งดงามก็จัดการชูดนาง แต่ก็เป็นไปด้วยความลำบากเพราะมีเพื่อนของดาวคือลำดวนและดวงเดือนเหนียวรั้งไว้แต่ก็สามารถชูดดาวได้สำเร็จ พอดีขุนพลธเนศมาพบเข้า ก็ช่วยเหลือดาวเอาไว้ และสัญญาว่ารักกัน โดยขอทำธุระให้เสร็จแล้วจะพาเข้าเมือง.....(ยุติการแสดงเพื่อจัดรายการเพลง)

ประวัติผู้วิจัย

นางสาวสุกัญญา สมไพบูลย์ เกิดเมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2520 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายจากโรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (วารสารศาสตร์บัณฑิตเกียรตินิยมอันดับ1) ในปีการศึกษา 2541 จากนั้นเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท รุ่นที่ 2 สาขาวารวิทยา ภาควารวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542